

A SZENT GOTTHÁRD

MAGYAR

Asztallásoság

Története

MÁSODIK KÖNYV.

TÖRTÉNELMI KOR.

Előhang.

„Nincs rózsás labyrinth, balzsamos illatok közt nem lengedez a zephir.“ — „Nincs ottkinn a juhnyáj méla kolompjával, sem a pásztorlegény kesergő sipjával...“

Nekünk is ily negatív leirással kell kezdenünk a történelmi kort, ha vissza akarunk tekinteni az 1890-iki Szent-Gotthárdra. Nincsenek szép iskolaépületek, nincsenek szép emeletes házak, nincs gimnázium, nincs dohánygyár, óragyár, selyemgyár, nincs villanyvilágítás, nincs „Szent-Gotthárd“ lap, nincs M. A. — Istenem! milyen szomorú egy falu is lehetett ez a mi városunk 11 évvel ezelőtt.

És kinek köszönheti mindazt, a mije van s a mit különösen azon tíz év alatt szerzett, mely a M. A. eddigi életének ideje? Annak a nagy embernek, a kinek neve a magyar történelemben Andrássy Gyula és Deák Ferencz mellett fog ragyogni időtlen időkig, Széll Kálmán miniszterelnöknek és képviselőnknek (1868–1881. és 1887-től máig); a ki pályáját e kelyűtt kezdte meg szolgabíróságával (1867.) s a ki míg tehetségeit nagy hazájának szenteli, nem feledkezik meg szűkebb hazájáról sem s mindent megtesz kedves Szent-Gotthárdjának felvirágoztatására. Dicsőség illeti meg őt és örök hálánk. Köszönötünket és elismerésünket érdemlik még azon derék férfiak is, a kik az ő hatalmas keze alá

adták e műveket, akik segítették őt városa istápolásában. Szobrot, igen szobrot fog állítani neki városa, városunk, (adja Isten, hogy minél később jöjjön el ideje).*) Ama nagyérdemű férfiak pedig, a kik Szent-Gotthárd emelésén bármely téren fáradoztak, szép emlékezetében maradnak a hálás utókornak.

Helyet kap érdemeik tárgyilagos följegyzése időrend szerint e műben is; hiszen a M. A. története nem választható el Szent-Gotthárd fejlődésének főbb mozzanataitól, különösen ha azoknak szerzői a M. A. kebelébe tartoztak.

A M. A. tízéves története pedig leghelyesebben két ötéves olympiasra osztható. Az elsőt, ha már el kell keresztelni, kezdet korszakának, a másodikat haladás korszakának nevezzük.

*) Ha nem is oly allegorikai alakokkal, milyenekkel járásbiránk tervezé, kinek „nagy az ő tudománya, de kevés a vágott dohányja.“ (Arany Toldija III. 6. 5—8.)

I. RÉSZ.

Kezdet korszaka.

1. Alapítás.

Láttuk az első könyvben, hogy a vizözön óta, sőt talán még azelőtt is összejártak az emberek e helyen egy-egy pohár borra, jó szóra, ujságra, szórakozásra.

Igy volt ez 1890-ben is. Csakhogy ez időben a hajnal leheletére két új szép cél kezdte tüzelni s tette sarkalni az ide járó társaságot. Az egyik a jótékonyság gyakorlása, a második a magyarság hathatósabb terjesztése. És az ige testté lön.

1890. nov. 28-án összeültek előzetes tanácskozásra, megválasztották a tisztviselőket, megbeszélték az alapszabályokat és megbízták Tomcsányi Lipót gyógyszerészt azoknak megterjesztésével.

Az alulírott Horváth Jánoson, Kovács Antal, Kovács Kálmánon és Tomcsányi Bélán kívül még Tomcsányi Lipót, Decker Gyula, Benedek János és Nagy Béla tagok voltak jelen.

1890. december 2-án, tehát 3 nap alatt már készen volt az ékesen és bölcsen megszerkesztett „Emlékirat“, melyet Tomcsányi Béla igen szépen irt le. Ez a gyorsaság, belső és külső mügond biztos jele a lelkesedés erejének, melyet a szép és jó ügy keltett az alapítók

szívében. Bevezetésünkben említettük, hogy az Emlékirat stílusa félreismerhetetlen nyomait viseli egy háromszázados eredeti hagyományos szent szövegnek. Tessék róla meggyőződni. Szórol-szóra közzéteszszük.

Emlékirat

Szent-Gothárdon a „Vám“-hoz címzett kocsmá helyiségében 1890. évi november hó 28-án tartott előértekezlet határozata folytán egy magában egyszerűsített nemes célú felkaroló társaság által, nevezetesen: nemcsak a társas összejövetel fejlesztését eszközözlendő, hanem az ez által és ugyanekkor befolyó pénzüsszegeknek a már fent érintett nemes cél, úgymint a Dunántúli Közművelődési Egylet, vagy bármely jótékony célra volna fordítandó, mely esetben ezen ezentúl csak „**Vámházi Magyar Asztaltársaság**“ név alatt ismert egyesület nemcsak a társulati élet fejlődését érné el, hanem egyszerűsített a zászlóra kiírt közjónak is áldozna.

A „Vámházi Magyar Asztaltársaság“ elvei:

I. pont.

Az asztaltársaságnak tagja lehet minden feddhetlen jellemű, kor-, rang- és egyebektől eltekintve, tisztességes ember.

II. pont.

Az egylet tisztikara, mely az évente egyszer, de bármikor tartandó közgyűlés által választatik meg, a következő tisztviselőkből áll: Elnök (elnöke az asztaltársaságnak), korelnök, bizottsági elnök, titkár, pénztárnok és pohárnokból.

III. pont.

Az **asztaltársaság elnöke** feltétlenül rendelkezik a Vámház helyiségeiben tartandó estélyek, vagy egyéb bármely órában, de csak itt tartott összejövetelnek menetrendje felett. Ő nyitja meg az estélyt akár csak kívülre 4 tag jelenlétében és e szavakkal: „**társaságunk felvirágzására és a közművelődés fejlesztése nevében**“, mely esetben 1 osztr. értékű krajczárt dob a társaság perzselyébe. A jelenlevő tagok csak ennek megtörténte után, ismételve a fent kitűzött jelszót, dobnak a társaság perzselyébe 1 osztr. ért krajczárt. A később érkező tagok mielőtt egyéb bárkivel is beszédbe elegyednének, a jelszó ismétlésével áldozzák a fillért. Az estély menetrendje alatt értve van a társalgás fonalának megadása az asztaltársaság elnöke által, ki azonban e tisztjét az esetleg jelenlevő korelnök vagy bizottsági elnökek is átadhatja.

IV. pont.

A **korelnök** az estély feltétlenül tisztességes színezete felett örködik, dalolás vagy egyéb a társaság tagjai által javaslatba hozott eseteket meglátogatva vagy megengedi, vagy ellene szól. Utóbbi esetben a rakonzállankodó tagot tetszése szerint bünteti a társasági perzsely javára, ezen büntetési joga azonban csak 10 krig van megengedve, belátására bízván, hogy a csekély kihágások iránt elnézéssel fog viseltetni.

V. pont.

A **bizottsági elnök** csak az esetben viseli a III. és IV. pont alatt érintett tisztségeket, ha

a két elnök távol volna, vagy magát egyéb okoknál fogva helyettesíttetné. A társaság közigazgatásra vonatkozó ülésein elnököl, vagy egyéb nehéz esetekben szavazatával dönt.

VI. pont.

A **títkár** egyszerismind a társaság igaz magyar volta felett köteles örködni, nevezetesen beszéd közben csak a magyar nyelv használtatván, idegen szavak, ha azok beszéd közben hangzotatnának, megbírságotólók 1 vagy 2 kr. erejéig, mely esetet köteles tudomásul venni és azt a korelnöknek felelőség terhe mellett bejelenteni, ki a bírságot azonnal kiszabva, azt azonnal be is szedni köteles (l. IV. p.).

VII. pont.

A **pénztárnok** működése csak abban áll, hogy a társaság vagyona felett örködik és ha Isten nevében sikerül a perzsely üres voltát a telítéssel felcserélni, az rendeltetési helyére el is juttassék.

VIII. pont.

A **pohárnok** kötelessége arról gondoskodni, hogy az asztalon felesleges üres poharak vagy egyéb tárgyak ne legyenek, nevezetesen örködik a hozatott italok minő- és mennyisége felett, nehogy — ámbátor ily eset jelenlegi helyiségünkben ugyan ki van zárva — tévedésből is megtörténhetne, hogy a rendes mértéken felül számíttatnék, mi által társaságunk t. tagjai megkárosíttatnának. Továbbá, de csak a társaság tagjainak köteles töltogetni és főleg arra irányítani figyelmét, hogy

a fogyasztandó italok rangkülönbség nélkül egyformán legyenek felosztva, hogy valaki elhanyagolásról a társaság kor- vagy egyéb elnökeinél panaszt ne emelhessen.

IX.

Ha idővel az erők lankadni fognak avagy az idő vas foga minket is egy jobb létre, értve: nősülés, áthelyezés, meghalás stb. kénytelenítene és jelen általunk elfogadott elvek az utánunk jövő ifjú sarjadék által el nem fogadtatnának, társaságunk utolsó tagja hordja szívében ezen elvek megörökítését egy jobb nemzedék javára, jeléül annak és bizonyosságául, hogy a legnagyobb tréfában is van komolyság és a pajzansággal adakozott fillérek kétszeresen kedvesek a Mindenek Ura előtt.

Ezen elvek felolvasva és helyben hagyva aláíratlak.

Kelt Szent-Gotthárdon, 1890. évi december hó 2-ik napján.

Horváth János

korelnök.

Kováts Antal

asztaltársasági elnök,

Tomcsányi Béla

titkár.

Kovács Kálmán

bizotts. elnök.

Im ez az Emlékirat, a M. A. alapító oklevele. Jelentősége az, hogy a baráti kört erkölcsi testületté teszi. Nemcsak megerősíti az összetartást, hanem meg is nemesíti hármias czéljával: a társadalmi élet fejlesztésének, a jótékonyságnak és a magyarosításnak tudatosan kitűzött czéljaival.

Második jelentősége az, hogy szerinte ezt a három eszmét a kör nemcsak élő tagjainak erkölcsi tartalmául vette fel, hanem örökössé teszi uralmukat. Még arról is gondoskodik, hogy ha valamelyik jövő ifjú sarjadék el nem fogadná az elveket, „társaságunk utolsó tagja hordja szívében ezen elvek megörökítését egy jobb nemzedék javára...“

Ez emlékiratnak egyetlen írott példányát az elnök őrzi a M. A. „levéltár“-ában. Tíz év óta a nagy őrzés miatt nem merték elővenni, meg nézni. Minek is? hiszen fölvelei a szívekbe irvák, egyéb szabályokat pedig szorosán megtartani nem kenyere a körnek.

A tisztikarban hamar változás történt. A kor- és bizottsági elnökség helyett disz- és al-elnökség lett. Manap nem sok ennyi tisztség, mikor majdnem másfélszáz tagot számlál a M. A., de a megalakulásnál jellemző az előrelátás. Vagy talán senki sem akart közember maradni?

Nincs kimondva, hogy szombaton vannak az estélyek. De az estélyek „menetrendje“ érdekes intézmény. A megszabott jelmondat a pénz bedobásakor elmaradt azóta, de helyes dolog volna fölleveníteni, persze csak az össze-

gyűjtött pénz bedobásánál. Ez most másképp törté-
nik. A tisztviselő mellé (bármelyik lehet), aki a fa-
lon függő perselybe szállítja a pénzt, tanut
rendelnek. De ez nem elég biztonság. A bedo-
bás után az illetőnek meg kell ráznia kezeit s
megmutatni, közeljébe, ujjába nem „csúszott“-e
pénn. Az esti díj 1 krról 2-re emelkedett ész-
revétlenül, de nagyon helyesen. Elmaradt azon-
ban a büntetéspénn, melynek kiszabását a IV.
pont a korelnöknek tartja fenn a „rakonzát-
lankodó tagok“ számára. Ezt okvetlenül be kell
ismét hozni, mert a legmértányosabb jövedelmi
forrás. Nem helyes dolog 20 fillért fizettetni
olyan taggal, aki bármiképen megfelelkezik ma-
gáról, összevesz valakivel, összetör valamit stb?
Az összekocczanásoknak legszebb elintézése
volna, hogy a bűnös, vagy mind a kettő kény-
telen volna bizonyos megítélt összeget fizetni
s azután békejobbót nyújtani.

A jótékony czél irányja nincs meghatározva
benne. Eleinte egy kis gyermeket segítettek,
pl. egy Nagel nevű kis leányt havi 3 frttal
10 hónapig.

Ime megújult a mustármag hasonlóképe
(Máté ev. 13, 31-32., Lukács 8.). Mi ehhez
képest ma a M. A.! Igaz, hogy sok minden
megváltozott, sok tisztviselő jött Szent-Gott-
hárdra. A népesség 1452-ről 2112-re emélke-
dett, mi leginkább áldásosan működő agilis
ifjúságunknak köszönhető.*) De a M. A. fölvirág-
zása talán inkább a kör alapelvei szépségének

*) 1757-ben 814 lakos volt itt. 133 év alatt tehát
638 volt a szaporodás, a miből minden 10 évre átlag
48 esik. Az utolsó 10 évben pedig 660 volt a szaporo-
dás, épen 13³/₄-szer nagyobb, mint az előbbi évtizedekben.

tulajdonítható. Megnyerő különösen az a szellem,
melyet az Emlékirat törvényképen fejez ki: a
komolyságnak a kedélyességgel való szövetsége.

Az Emlékirat eleje ugyan gyöngye tollra
vall, de erős lelkességet mutat a vége. Ime,
nem vész el már olyan könnyen. Sok-sok pél-
dányban ki van nyomva a „Szent-Gothárd“-
ban is, e könyvben is. Alapelvei mindig irány-
adók lesznek; ami pedig nem lényeges, arra
a társaság nyomban a megalakulás után sem
fektetett súlyt. A társaság, ha egyszer meg akarja
újítani szabályzatát, csak ennek alapján teheti.

De nem kell új szabályzat a M. A.-nak,
törvényes, minisztérium megerősítette meg
épen nem. Valami babonás félelem tartja vissza
ettől a kört; mintha akkor legott szét kellene
bomlania az egésznek. Egyszer a tb. főszolga-
bíró hivatalosan, kötelességből írásban kérdést
intézett a nagyközség jegyzőjéhez, hogy a M.
A.-nak miért nincsenek ilyen minisztérium me-
gerősítette alapszabályai. Az aranytollú jegyző
azt felelte neki, hogy ez csak olyan közigazgatási
gyülekezeti. Együtt ülnek napról-napra a M.
A.-ban mind a ketten.

2. Az alapítók.

Láttuk, hogy Nagy Béla vendéglőssel együtt
nyolczan voltak az alapítók. Sorra ismertetjük
őket, a mennyire tudjuk, de az elnök külön fe-
jezetet kap.

Az Emlékirat után annak szerkesztőjéről
és lemásolójáról, a két Tomcsányi testvéréről,
szólok.

Atyjuk már a 70-es évek elején tulajdonosa

volt a helybeli gyógyszerértárnak. *Tomcsányi Lipót* atyjának utódja lett a gyógyszerészetben. Nagyon szeretett barát volt, igazi úri ember. De az akkori körülmények, melyekről Babos Kálmán tábornok, Molnár Bandi, Varga Gábor, Desits Gyula, Lipp Károly és Ferencz, Zichy Herman gróf, a Rába-Lapincsvölgyi takarékpénztár és a kaszinó kártyaszobája sokat tudnának beszélni, — az akkori körülmények és alkalmak kedvezőtlenek voltak az ő természetének. Nagy egykedvűséggel elköltött — Szent-Gotthárdon! — néhány év alatt 120 ezer forintot és már 1901-ben elköltözött innen. Kár érte, különösen sajnálhatja távozását a M. A.

Hasonló megnyerő modorú és kellemes megjelenésű ember Lipót öccse, *Tomcsányi Béla*. Zászlóvivője volt mindig a fiatalságnak. Elnöke volt a „búroknak“ vagyis a Lang (Gyilkos) kocsmája étkező asztaltársaságának. Azért nem lett hűtlen a M. A.-hoz, mert gyakran átvezényelte lelkes csapatát vacsora után, szombaton mindig. Azonkívül jégmester, tűzmester és nagy mester. A dalosegylet oszlopa volt csodálatos szép és erős basszus hangjával. Most is itt lakik köztünk, de két éve oh jaj! — megházasodott.

Nincs itt már *Horváth János*, másképp Goszpod Jancsi se. Egyike volt a M. A. legeredetibb alakjainak. A hatvanas években gázoló nyugalmazott zuppás őrmester volt óriási bajusszal. Szent-Gotthárdon vagy 12 évig járásbírói irnok volt. A Vámban étkezett, később Pummal együtt. Óriási nagy pohara volt. Ezt mindig háromszor kiürítette, míg más csak egy pohárral ivott, — persze közös töltögetés-

nél. Tehát nem volt olyan „borcsaló“, minők az ujkorban vannak, a kik csak a bajuszukat mártogatják a pohárba, míg más ember iszik. Ámde akárhányszor előbb is elkészült az öreg s ilyenkor az alsóbb régiókat kereste föl. Jóízű ember volt. Kár, hogy elment 1897 elején.

Kovács Kálmán megyei utbiztosban és elbeszéléseiben még most is gyönyörködhetünk. Egyike azoknak, a kik ráfogásaikkal, vagy tiszta szinigazságoknak kölletlen és kellemetlen előczibálásával boszantani szeretik az elnököt. Ő különben oly ellenlábas a elnöknek — tréfából — hogy egyszer Omann János kéményseprőmestert választatta meg elnöknek, aki egy árva kukkot se tud magyarul, másszor meg önmagát. Persze, hogy csak komédia csúfság volt az egész. Máskor meg fölirta az elnök kapujára: M. D. K. L., a mi annyit jelent, hogy megdőglött Kovács lova. De hogy ne gondolhassák, hogy az ő szintén gyöngye biccezgető szürke lovacskájáról van szó, hát más névvel fejezte ki magát. Ne szólj szám, nem fáj fejem.

Szörnyen szeret és tud is beszélni. Ha megakad fonala, csak egy hosszú hangot bég, mely az a és á között áll s ezen időt használja fel a gondolkodásra; hallgatni akkor se tud. Persze, hogy annyi igaz dolgot nem tudhat, mint a mennyit beszél. Talán sok feleségétől tanulta a sok beszédet. Mert ifjú ember létére már a harmadik feleségét boldogítja. „Hát, barátom!“ így kezdi beszédét és folytatja, míg el nem akad a nyelve. De kellemes hallgatni, szórakoztató. Sohase illetlen, trágár, de vannak csiklandós témái, mint az őrségi fabulák. Az Őrségben lakik állítólag a fehérnépnek legköny-

nyelműbb fajtája. És hogy ezzel a speciessel még elbeszélésben se foglalkozhassék szegény Kálmán, hát vele megy a kedves felesége a M. A.-hoz. És ott nagyon-nagyon szívesen látják. Szegény Kálmán!

Azonban ne sajnálkozzunk rajta, mert nem érdemi meg, hanem ismertessük meg a másik egykori árnyékelnököt, *Omann János* kéménysöprőt. A régi németvilágnak ezt a füstben conservált (attól olyan vörös), legsötétebb alakját nem tudom máshova beilleszteni. Úgy vagyok vele, mint némely kisasszony a kezecskéivel: nem tudom, hogy hova tegyem. Nem akarom vele az elnöknek tíz éves dicsőségét homályosítani, boldogságát keseríteni. Azért előbb végzek vele. Ez az alak komolyan azt hiszi és vallja, hogy a közjegyző után ő az első ember Szent-Gotthárdon, mert néhány ezer frt jövedelme van és mert legtöbbet tud inni. Pap, tanár, ügyvéd, orvos, tisztviselő neki bliktri. Nagyzásában idegen szavakat akar használni, ebbéli törekvése azonban mindig hajótörést szenved. Előkelőbb nyelvbotlásai a következők:

Egyszer panaszkodott, hogy aromája van (reuma). Máskor azt mondta, hogy neki laborirter kutscherja van (liberiás kocsis). A német-ujvári romokról, ruinákról „urinen“ néven lelkesülten tartott előadást. Kutuját adresirozza. A gyalogjárót tradatrának nevezi. A Széll Kálmánhoz ment deputáció szerinte deportáció volt. Egy ismerőse zenetanulásra observatoriumba adta a leányát (conservatorium). A színházban tetszett neki a dekoltáció (decoratio). De mindezt nem egyszerre mondta, hanem occessive (successive) vagy az elnök

szerint schluckcessive. Nagy Gábor takarékpénztárnok a titkárja.

Az alapítók közül még Decker Gyuláról, Benedek Jánosról és Nagy Béláról kell szólnunk.

Az első kettő fiatal irnok volt. Decker Gyula 1890. decz. 20-án egy estélyen Petőfi: „A hazáról“ cz. költeményét szavalta. Le is írta a M. A. irattára számára. Az elnök megerősítésül ezt írta rá: „Mai nap elszavalva örzés végett a levéltárba elhelyeztetés végett kiadatik.“ Ezzel zsebre dugta a papirost. Még most is megvan.

Decker, valamint Benedek csak rövid ideig valának itt.

Nagy Béla volt a kocsmáros. A Vámot, mely a czisztercieké, 1887—1896-ig bérelte. Előtte 1881-től Hámek Károly volt, a mi Károlyunk apja. Vámnak azért hívják, mert vám volt 1898. ápr. 15-ig. A papok két hid építésének a költségét úgy vették be, s mikor átadták a hidakat a megyének, a vám megszűnt. Szerkért fizettek legutóbb 8, 12 és 16 krt a szerint, a mint üresen ment oda-vissza, terhelten egyfelé, vagy oda-vissza. Egy marha 2 kr., sertés vámjá 1 kr. volt. Természetesen a kocsmáros is a vám épületében volt. A kocsmáros bérelte a vámszedést is. Persze akkor igen szomorú kis kocsmáros volt ez, mert a bejárártól jobbra eső terem sötét és patkányfuttató hely volt. Ez most a mi disztermünk. Nem mentek oda be még a kocsisok se, pedig tulajdonképen azoknak a szobája lett volna.

Nagy Béla kocsmáros később háznagyi

rangot kapott. Igen szerette a M. A. és sok „hektor“ jó borát itta meg, mint Nagy Béla mondta. Jelenleg a Zöldfa tulajdonosa s Hege-düsnek sógora.

3. Az elnök.

Ez a cím nem tisztséget, hanem személyt jelöl, mert a M. A. tíz éves főnnállása óta Kováts Antal az elnök. Megérdemelné e nevet akkor is, ha nem volna elnök, mert tisztán repraesentáló tehetség, első sorban kész pozőr, úgy hogy Vilmos császár magánórákat vehetne tőle ebben a tárgyban. De meg elnöke, dísz-elnöke, alapítója volt és lesz mindenféle egy-letnek és mindig olyan állásai vannak, amelyek szépek ugyan és megtisztelők, de csupán igen ideálisak (nem jövedelmeznek). És ő megteheti, hogy a közügynek szolgálatokat tegyen a maga hasznát nem keresve, mert annyira van, hogy függetlenül, a maga módja szerint megélhessen és kedvét lelhesse elnöki tehetségeinek érvényesítésében. Függetlenség! ez az ő ideálja s már régen nem élvezhetné e szép világot (mert nagyon tetszik ám neki ez a világ, bármennyire szűk is néha), ha az alárendeltségnek még csak árnyékát is hordania kellene, vagy kellett volna.

Hatvanhárom éves az elnök. S most is hatalmas, daliás, megtöretlen-fogyatlan alak. „Vállastul magasan látszik ki a többi seregből.“ Arányos termetű, nem poczakos, mint a nagy öreg emberek szoktak lenni.

Kissé öszbe vegyült haja most is telt,

kicsit hosszú, fölfelé fésült. Mikor egy-egy fürtje kúszáltan lelóg, akkor baj van, rosszul érzi magát.

Arczán maga a méltóság, a tisztelet-parancsolás, a felsőbbség kifejezése ül. Végtelenül komolyan veszi magát s a nagyzás nem válik előnyre, sok bajt zúdit fejére, mert kihívja a méltatlan nevetségessé tevést. Ez az ő megölő bötüje. E miatt a nagyság összeváltait el kell szenvednie.

Arczjátéka mesteri, mimikai mozgásai kimerhetetlenek s lekötik a szemlélő érdeklődését teljesen, úgy, hogy beszédére alig jut figyelem. Arczának minden része, minden porcikája millió kombinációban mozog, de a legtöbb mozgás-folyamat vagy állás az ő méltóságát és önérzetét fejezi ki; nyugalomban csendesen élvezett, régi vagy újabb dicsőséggel táplált, avagy megtámadt és sértett önérzetét mutatja a szemlélőknek arczizmai redőzete, szeméinek forgása, szájának, nyelvének, állának mozgása. Ezeket kíséri még érdekes taglejtése, melyben kezei válnak ki.

Mindjárt kevésbé erőtetni meg magát, nyugodtabb és egyszerűbb, a mint más érzés vagy szempont szorítja kissé háttérbe azt. Mikor a szép-, jó-, és igazért hevül, mikor a hazáért, közügyekért lelkesül, mikor a közállapotok s a világ romlottságát kárhóztatja, mikor anekdótázik, énekel, mikor hölgyeknek enyeleg: sokkal meggyerőbb.

De mintha minden kifejező mozgása convenczió volna, kissé szinpadias, mesterkelt és épen túlzása az, ami hat és új utánzásra csábít.

Legkiválóbb részéről, orráról, nem merek szólni, mert ez az ő Achilles-sarka, csak Petőfi

Orbánjára utalok. Megjegyzem még, hogy e tekintetben hasonlít az 1664-iki elnökhöz (az övét gyújtóval szokták próbálgatni), meg Noéhoz is (l. Vizözön.) Csakhogy míg Noé egyik ivadékát azt állítja, hogy az az állapot csak csiptetőjétől keletkezett, ő beismeri, hogy sok pénzébe került, míg elérhette, pedig ő is hord csiptetőt.

Fogainak épsége gyanus. Különösen pedig az, hogy nyelvét ki-kiölti, hogy fölszorítsa felső gyöngysorát. Szája rendes. Bajusza rendetlen. Állát gondosan borotválja. Különös ismertető jelre nincs szüksége.

Ruházata vidéki földbirtokosra vall. Zöld vagy szürke pörge kalap kis tollal az oldalán. Egyszerű, erős, nem divatos öltözet. Alul szűk nadrág, mely különben felül is megfeszül. Inge legtöbbször lehajtott, odanőtt puha gallérú, tarka. Nyakkendője piros-tarka. 3—4 gyűrű van nagy ujjain, lánczán pénzek és zsuzsuk. Különben takaros, rendes, katonás mindig.

Tüzoltó-parancsnoki vagy veterán-kapitányi öltözetében valóságos fényes jelenség.

*

Ime az elnök megjelenése. Élettörténete meg épen nagyon érdekes. De csak vázlatosan mondom el, mert történetet vagy anekdotát az ő kedve szerint senki se tud előadni. Ha csak lehet, kiveszi a szót az elbeszélő szájából és maga folytatja. Ha pedig kénytelen végig hallgatni, elmondja ő is, sokszor szakasztott úgy, csakhogy persze az ő mókásjátékának (faksznik, állűrök) és sajátos kiejtésének kíséretében. Különösen a zsidó anekdotákat mondja sikerült zsidó jargonban felét magyarul, felét németül, ezer

aszongya és szakter (sagt er) közbeszúrásával. Kár, hogy a kettős mássalhangzókat sok helyen röviden ejti pl. függetlenség, halottam. (Ha fölállva beszédet mond, a körmeit nézegeti sorban s kisegítő szavakul ezeket használja: annak következtében. Kedves szavai még a „gyönyörű“ és a „rendkívüli“. Nem válik előnyére, hogy beszéd közben a maga személyét gyakran Kováts Antalnak nevezi.) Már rosszszól érzi magát, ha valaki olyan anekdotát mond, amit ő ismer, abban biztosan hibát talál. Tőle pedig elhallgatják a régi tagok is ugyanazt akárhányszor. Az új anekdotát néhány szóval följegyzi rögtön és alig várja, hogy előadhassa valahol.

Élettörténetének egyes mozzanatait kedvvel szokta elmondani és hosszadalmasan, érdekesen kiszínezni. Mi azt nem tesszük, mert nem akarjuk szájából kivenni és ezzel neki halálos fájdalmat okozni. De meg nagyon homályosak, bizonytalanok, romantikusak és összehidalhatatlanok e történetek, meg olyan régen történt mind, hogy talán már nem is igaz. Érinteni azonban nem mulaszthatjuk el a főbb pontokat.

*

1838-ban június 13-án született Budán. Épen a nagy árvízben és még hozzá a Vízvárosban látván napvilágot, a víztől egész életére megirtózott, miként Noé ivadékai (l. Vizözön). Amint elhagyottan egy kis tekenőben úszott szegényke a vizek hátán (l. Falképek), Wesselényi Miklós báró, aki mentő-dereglyével járta be az egész árterületet, megpillantotta és így kiáltott rá: „Anti, te vagy? és te még élsz?“ — „A te kedvéért nem fordulok föl!“ —

szóla s nagyot szortyantván czuczlisüvegjéből, (melynek tartalma bramf — papramorgó-keverék) volt, otthagya alkalmatosságával a nemes bárót a faképnél.

Vissza is került a maga emberségéből a szüleihez. Atyja hirneves orvos volt. Anyja nem régen halt meg 104 éves korában.

Az elemi iskolát és az algimnáziumot Budán végezte. Ezután már az élet iskolájába jutott. Hogy — hogy nem, olyan ügyes volt, hogy a kis Meszlényi fiuk nevelését bízták rá. Bencze, Pali és Luluka két év alatt többet tudtak mint ő, az igaz; de azért, bár nagy emberek lettek, minden alkalommal nagyabecsüléssel keresték fel soraikkal volt nevelőjüket. Arz-képüket is elküldték kézírásukkal. Legutóbb szomorú tudósítást kapott az öreg nevelő a családtól: Meszlényi Lajos képviselőnek gyászjelentését.

Volt ő nevelőse előtt és után minden, csak nagy úr nem. De nagy urak voltak a barátai. Mióta pedig Szent-Gotthárdon van, megfordítva áll a dolog.

1860-ban Kossuth-proklamációk miatt el kellett menekülnie. Jó ideig Bécsben és nyomorúságban lappangott.

Azután kis megyei telekkönyvi hivatalt kapott Pesten s ekkor keveredett barátságba a megyei urakkal és a mágnásokkal. Legjobb barátja volt neki Károlyi Gábor gr., a nagy függetlenségi közbeszóló. Hogyan verte be éjjel Gábor az Anti ablakait, mikor nem akart fölkelni? Hogyan feküdt a szalmazsákban ruhástól, az ágyruhát elzalogosítván? Hogyan élt az adóssága kamataiból? Hogyan mondott le már

az adósságairól? És hogyan hozta rendbe ismét Károlyi Gábor és hogyan mulattak együtt? No ezeket én nem merem az ő repertoárjából kiollózni. A Beleznay-kert, Pamschabl Pepi fiakeres, Luft Rézi, stb. stb. még mind ide tartoznak. Azt állítják, hogy ő énekelt a Beleznay-kertben, a hol orfeum volt, de ő váltig tagadja. Hogy pinczés is volt, azt maga bevallja, mikor így serkenti a lusta pinczért: „Tyű, a kráglját neki, mikor én pinczér voltam, ilyen pár rongy vendéget játszva kiszolgáltam.“ Volt aztán még fináncz is, állítólag biztoshelyettes fővigyázó. És Szent-Gotthárdra mint adóvégre-hajtó került 1876-ban.

Azóta is minden régi helyen így fogadják a régi emberek Budapesten: „Anti, te vagy? és te még élsz?“. „A te kedvéért nem fordulok föl.“ Ölelkezés.

*

Szent-Gotthárdon először végigjárván az u. n. fertályos kocsmákat, reggelig tájékozódott az állapotok felől. A következő évben nagyon szerencsésen nősült meg a daliás férfú. Egy igen gazdag orvosnak nagyműveltségű leányát kapta nőül. Azt regélik, hogy vékával mérték az aranyat, ezüstöt. Ekkor kezdődött független élete.

Először 1879-ben lett községi bíró, utóbb többször is. A szomszéd stájer városokban még most is Herr Bürgermeisternek hívják, ő nem tiltakozik ellene. Mint bíró mindig erélyes, körültekintő, tapintatos volt, rendet csinált, s a mi a fő, a polgárság érdekeit tartotta szem előtt s nem hajolt meg senki előtt. A magyar jegyzőkönyvvezetést behozta. És előre is látott,

az utókornak is használt. Épen ez évben volt a királyi pár ezüstkodalma s országszerte ünnepek folytak. Nálunk ő ennek az ünnepnek az emlékére azokat a szép fákat ültette, a melyek ma már a szolgabíróház, a templom és a kastély előtt oly kellemes sétahelyet nyújtanak árnyékukkal. És lelkes szónoklatban éltette ez alkalommal a felséges „uradalmi” családot.

Később, mint már megírtuk, a kisedővót teremtetten meg, majd a polgári Önszegélyző egyesületet, a Hatosos egyesületnek nevezett takarékpénztárt (1893), mely nagy arcképét meg is festette. A villanyos világításnak is ő volt a kezdőmozgatója, ő hozatta a mérnököt, ő szedte össze a részvényeseket (1896). S azóta is sok mindenbe belefogott, mint pl. a benzinmotorvállalatba. Ezt még elmondjuk a Haladás korszakában.

Iskolaszéki tag és gondnok, városi és megyei bizottsági tag, tűzrendészeti felügyelő, több tűzoltó-egylet díszelnöke, parancsnoka, a bicikli-egylet elnöke stb. stb. és mindenben buzgó, ernyedetlen. A közjóért lángoló.

De akart ő a maga hasznára is tenni valamit. Wellisch előtt, ki 1892 novemberében jött Szent-Gotthárdra, könyvkereskedése is volt. Ámde minden este magához vévén a napi jövedelmet, gyönyörűen elköltötte. Utóbb mindig magára lévén hagyva az üzlet, mely a házában volt, oly vevők jelentkeztek, a kik egy-egy csomó könyvvel fizetés nélkül odébb álltak. Végre jónak látta bezárni az öreg a boltot, de még most is van jó sok imakönyve.

Sörraktára is volt, de a söre elfogyott s a gyári számlája megmaradt.

Képviselőjelölt is volt 1892-ben, még pedig Széll Kálmán ellenében. Saját külön pártot akart alapítani. Ő függetlenségi érzelmű volt mindig, de ebbe a programmba még valami meghatározatlan melléki kéveredett bele. És majdnem egyhangúlag megkötött. Kapott az ő hű Tótfalvájától 18, azaz tizenhözszavazatot, mástól egyet se. Igaz, hogy ez egy krajczárjába se került s mégis ellenese volt oly nagy embernek, mint Széll Kálmán, mikor a függetlenségi párt nem akart jelöltet állítani. Kollégája volt ekkor Schaffer Imre dr. ügyvéd, ki ő utána lépett fel függetlenségi programmal és kapott valami 450 szavazatot.

*

Az ilyen embernek azután sok irigye, sok ellensége szokott lennie. S mikor ezek bizgatják, keservesen fölkiált: „Hhhh, a kráglíját ennek a világnak, de rosszak az emberek”. De többet nem szól. Egyes embert nem szid soha se, csak legyint kezével egyet, mintha elakarná kergetni.

A maga gazdaságával persze nem igen törődik. Azt mondja, hogy nem hozza be, rosszak a földjei. Pedig a legnagyobb földbirtokos Szent-Gotthárdon a ciszterciek után. Szép háza a város közepén van. De tradatrát nem akar elébe csináltatni. Van 3-4 üres telke, kertje a város legszebb helyein, két utcára szólók. Fölveti a gaz őket, de nem adja el, se bérletbe nem adja. Birtokán van egy kidölt-bedölt zseléház. Czigányok tanyáznak benne. Balha Betlehemnek hívják vagy K. i-villának. Lováról legendákat beszélnek. (V. ö. Ciszterciták. 29. l.)

Egyesen jár. Egyszer elköltözött a táltosa a szebb hazába s azt mondták a rossz nyelvek, hogy túltengő étvágyban szenvedett. Máskor meg eladta a lovát, persze előbb jó szende utolsó kenettel látta el, hogy ficzánkoljon a vevő előtt. Hát az az ember, aki megvette, háromszor eladta és ugyanannyiszor visszavette azt a lovat, mint másikat, úgy befestették és elváltoztatták. És mindig az elnök ismert rá régi Jázmirjára.

Az elnöknel nagyobb, függetlenebb új nincs is. Még Omann János helybeli kéményseprő se. Jön-megy, a mikor akar. Az evésre nem sokat ad, vacsorázni sohase szokott. Inni se iszik sokat valóban és minden ujévkor megfogadja, hogy többé boron, sörön és pálinkán kívül más szeszes italt nem iszik. No ha épen pezsgóval vagy konyakkal megkinálják, nem ad kosarat. Van neki díszfröcsce a kocsmarostól szombatonkint. Ez volna az elnöki honoráriuma, de ritkán veszi igénybe. Nála különben minden disz. Nem képzelhető el fogalom, a mit ő a disz szóval ne tudna magasabbá tenni. Lefekete előtt mindig teát főz; minden oda van készítve az ágya mellé. A rum persze nagy arányrészt képez benne, mert ő szereti a theát-rumot. Külön szobában hál legényesen, hogy ne zavarja családját. Kapu alatti külön bejárata van. Egy túlságos szerény, de igen művelt kisasszony-leánykája is van; Mauzikának hívja.

És Szent-Gotthárdról is olyan könnyen repül el, mint hazulról. Ha valahol megbántják, ha igen rossz a közérzete, elutazik. És minde nélkül híveket szerez a M. A.-nak. Így Fiumében,

hol Szapáry László gróf kormányzónál is volt ebéden, a Thea-társaságot, Grácban a Hétfői asztaltársaságot (csupa generális és tanácsos) és a Magyar Egyesületet nyerte meg érdeklődőinkül, barátainkul. Ezek küldenek is az ő révén a M. A.-nak gyakran szives üdvözlőleveket. Természetesen viszonzza a M. A. a barátságot. Egyszer már látogatásokat kellene kezdeni tetsületileg.

Grácba különben gyakran elmegy az elnök, mert gyakran megboszintják. Még a M. A.-nál is, elég hálátlanság, visszaélnék némelyek az ő áldott türelmével. Mert a tréfát nagyon el tudja érteni, de a mi sok, az sok. Egyes huncutságokra még majd rá kerül a sor. Mindig új elnökválasztást sürgetnek, pedig örülnek magukban, hogy olyan született elnökük van. Valami csúnya merkantilista névvel csúfolják; ne vegye rossz néven, de nem lehet az ő élet- és jellemrajzát kezemből kiadni a nélkül, hogy ide ne írnam ezt az ártatlan szót: Kóbi. Azután meg bántják önértetét, kisebbiteni akarják. Elbeszélésébe mindig belebeszélnek és mindenképen olyan színpadi, operett-alakot akarnak belőle csinálni. Ez pedig könnyelműség és hálátlanság. Szent-Gotthárdon különben ilyen hálátlanságot mások is tapasztalhattak. Jó lesz, ha megtér már a bűnös Huppári-familia is (More Sándor tanár és Wittek B. Zoltán jbir. aljegyző), Kovács Kálmán, meg főleg az az „átok“ Szabó Pista végrehajtó és más czéltáblát keresnek fiatalos viszketegüknek.

Gondolják meg az elnök korát, érdemeit és hogy mennyi szórakozást szerez nekik amúgy

is anekdotáival, énekeivel s általában jelentével.

*

Legérdekesebb anekdotái a következő cizmekkel idézhetők azok emlékezetébe, a kik már ismerik őket: Veranda. Az ártatlanul újra ülő kiszabadult zsidó. A lassu versenyfuttatás és a hálás lengyelzsidó. A bútorkereskedő leánya és a rablók. Főpróba a vasúton. A macska a borbélynál. Munka és élvezet. A szálka czélszerű kivétele. Izlelés és igazmondás. A káplán, plébános és a tajtékpipa. A befőttes üveg. És két máriaczeelli anekdota: Háni és Náni meg Az ezüst egér és a zsidó.

Ezt a két szent apróságot elmondhatom.

Egy öreg asszony imádkozott a nagy bucsuhely templomában a szűz Mária képe előtt. Megszólítja őt egy másik, hogy hangosan imádkozzék, mert a szent Szűz nagyot hall. Tavaly ő a Háni lányának kért gyermeket és a Fáni kapott illetéktelenül és illetlenül.

A másik meg: Egy zsidó embernek mutogatta egy barát az ereklyéket, kincseket és az áldozatként összehordott arany-ezüst holmit. Magyarázta neki, hogy akinek a lába fáj, arany vagy ezüst lábakat adott, akinek a keze, kezét stb. Meglát a mi emberünk egy ezüst egeret, kérdezi miért adták azt. Hát valami egércsapás, egérjárás volt egy vidéken s ezzel akarták megváltani magukat a kártól — szölt a barát. „És használt tényleg, hiszi a tisztelendő úr?” — Nem hiszem, mert különben már régen csináltattunk volna egy ezüst zsidót!

Azért nem kell ám gondolni, hogy az

öreg antiszemita. De arról nem tehet, hogy a legtöbb mai anekdota a zsidókról szól.

Legrégibb s kedvesebb éneke a „Betyár vagyok, Kovács Anti az én nevem“ kezdetű. Igen szép és erős, magas tenor hangja van, de karban nem akar énekelni, csak függetlenül. Duettet még énekel az alelnökkel, ezt: Ez a világ amilyen nagy... Szereti még a „Befujta az utat a hó“ kezdetű és más régi jó magyar nótákat.

Hadd anekdotázzon, nótázzon és működ-jék a közjó, a jótékonyosság érdekében békes-séggel az öreg. Örüljön még sokáig elnöksé-gének, míg csak oda a Vám mellé nem viszik. Azt mondja, hogy onnan is elő fog jönni, ha csapolást hall a Vámban, vagy hogy megrázza azt, aki rosszat szól vagy tesz.

4. Az alelnök.

Pum Károly igazgató-tanító és egyházi karmester az alelnök emberemlékezet óta. Az alapításnál nem volt ugyan jelen, mert akkor másutt étkezett és még nem igen járt a Vámba, de valamivel később asztaltársul szegődött Horváth Jánoshoz, legnagyobb hive és alelnöke lett a M. A.-nak. Ezt a címet, mely nem szerepel az Emlékiratban, talán azért kapta, hogy minden ügyet, dolgot rábizzhassanak. Egy új hivatalt kreáltak számára, mely az egész ügyvitelt a pénztárnoksággal együtt magába foglalta. Ezt kívánta az ő lelkiismeretességének és buzgal-mának czélszerű fölhasználása.

Város-Szálónakon született; nem mondom meg, hogy mikor mert kissé idejét multa legény-

ember s kerüli ez egy pontban az őszinteséget. Az al gimnáziumot Szombathelyen végezte s a tanítóképzőt Felső-Lövön. 1878. május 27-én került a szent-gothárdi róm. kath. elemi iskolához. Ez évben vették át az iskolát a magyar cziszterciák a németektől, a zirczi apátság a heiligenkreuzitól. S a 78/79. iskolai évben már magyarul tanította Pum Károly a beszéd- és értelemgyakorlatokat. A vizsgálatok alkalmával a meglepő eredmény minden jelenlevő, igaz magyar keblét örömmel tölté el. Schill Athanáz iskolai igazgató e nem várt eredmény fölött teljes meglepedését kifejezván, Pum Károlyt, az I. osztály tanítóját buzgó tevékenységeért 2 drb. arannyal tüntette ki. Az 1879/80-iki tanévben már minden tantárgyat magyar nyelven tanított. Az eredményről így ír a Néptanítók Lapja 1880. jul. 31-én: Alkalmunk volt a f. évi jun. 23-án tartott vizsgán jelen lehetni, s csak kötelességünket teljesítjük, midőn annak minden igaz magyar keblét a legnagyobb örömmel eltöltő eredményét nyilvánosságra hozzuk. A tanulók az I. osztályban kizárólag magyarul feleltek. Öröm volt hallani, minő szép kiejtéssel mondják ki a magyar szót, azt a magyar szót, melyet életükben ugyszólván az iskolában hallottak először. Ilyen eredményt csak a legmegfeszítettebb szorgalommal hozhat létre a tanító. A beszéd- és értelemgyakorlatokból, a számolásból oly talpra esett s oly tösgyökeres magyar hangsúlyjal ejtett feleleteket hallottunk, hogy nem Szent-Gothárdon, de a Tisza mellékén képzeltük magunkat. Hogy pedig azok nem szájkó módjára lettek betanítva, kitűnt akkor, midőn a mondatokat német nyelvre tették át.

A megye közönsége, a francia sarczalapból Pum Károly, az I. osztály tanítójának 300 frt. (a legnagyobb díj) jutalmat adott.

Azóta többször is kapott jutalomediját a sikeres magyarosításért alelnökünk. A német származásu fiu oly erős érzésű magyar hazafi lett, hogy mindenütt érzékenyen bántja az idegenség, a hol magyarságnak van helye. Előfordult már az is, hogy a határon tul rendre utasított és leszólt oly embert, a ki itthon verte a mellét, ottkinn pedig kicsinyelte és ócsárolta a magyarságot.

Belsőleg is külsőleg is főjellemvonásai: a kímértség, pontosság, rendszeretet, tartózkodó fessesség, csöndesség, komolyság.

Ugy jár, mintha egy méterbálczát nyelt volna el. De azért nem kevély, se nem hiu, csak tekintélytartó. Nagyon megadja mindenkinek a megillető tiszteletet, néha fölösen is méltányolja az embereket. Bajusza kifogástalanul ki van pödörve, hegyesre, szelid hajlásu ívben, nem kunkorodottan. Komolyan néz. Szivarját meghatározott légi uton és ívben viszi bajusza alá.

Ruházata választékos, rendes. Különösen szép mellényei vannak, buzogányzsuzsus aranylánca. Legimpozánsabb azonban fénytelen klak-czilindere.

Ő se igen tréfál mással, de azt se szereti, ha ővele tréfálnak. Nem is igen mertem eddig még tréfásan írni róla. De most meg kell említenem azt a furcsaságot, hogy ráfogják a legbuzgóbb és kötelességtudóbb emberre, hogy az orgonán szokta kialudni magát; a legérzékenyebb lelkiismeretűre, hogy a szivar-

végeket, miket a negyvennyolczas honvédeknek gyűjt a M. A., ő elpipálja és a legkomolyabbra, hogy egyszer fölgrótt a kályhára és onnan énekelt le szólót, meg onnan szavalt le. Ez persze mind csak ártatlan ráfogás, miket ő azonban nem szeret. De azon jóízűen tud mulatni, ha mást ugratnak, bosszantanak. Az elnöknek igen nagy hive, mégis ráfogja az öreg, hogy antagonistája, mert olyan jót tud mulatni, mikor bosszantják őt.

Ő maga nem szól senkiről se rosszat, még tréfából se. Önálló, megállapodott ember. Senkihez se közeledik önként. Családokhoz, sőt nőtlen emberekhez se jár. De a hozzá közeledőket szereti s barátsága igaz és sokérvő. Tartózkodó, de azért nem bizalmatlan. Aki nem tetszik neki, azt észrevétlenül kikerüli, s izgága ember, aki vele szemben méltánytalan tud lenni.

Pontosságát még a multságban is megtartja: éjjelen túl soha se marad. Borát nagy lassúsággal szörpölgeti. Pedig a „Sivatag homokjáról” elnevezett lovagrend érdemes tagja. Persze korán reggel a templomban kell énekelnie. Igen sok dolga van: karmesterség, melylyel a templomi kar tanítása is jár, elemi iskola, inasiskola. A templomi énekkarral igen szép sikereket ért már el hangversenyeken is, hát még a boldogult dalosegylettel, melynek hosszú időközön át buzgó karmestere volt. Ezek már persze önzetlen működések, mint alelnöksége, koresolyaegyleti pénztárnoksága, tűzoltóparancsnoksága stb. De ő nem hiúságból működik, hanem valóban a közjó érdekében.

A M. A.-nál ő kezeli a pénzt, ő tartja nyilván a tagokat, ő választja ki a jutalmazandó

elemi iskolásokat s felöltöztetésük körül legtöbbet, mondjuk majdnem mindent ő tesz. Adományok gyűjtésével is sokat használt már. De repraesentálni nem szeret. Ha nincs jelen az elnök, bárkinek átengedi a tért, ő nem szereti helyettesíteni.

Saját háztartása van s házi körülményei olyanok, hogy az ő lelki tisztaságát senki se vonhatja kétségbe. Hirneve szerény bár, de szép-lőtelen.

Minden vakációban utazgat néhány hétig. Életmódja kényelmes, urias. Igaz, hogy sokat dolgozik, de szép jövedelme is van, melyen nem kell családot eltartania.

Iyennek kellene lenni minden tanítónak. Csak egy hibája van, nem akar megnősülni.

Mindezt nem dicséretképen mondtam el, mert ő nem szereti dicsérgetését. De el kellett mondanom, ha őt jellemezni akartam. Hozzá tehetem még, hogy két év mulva 25 éves tanítói jubileuma alkalmával nem érdemtelenül fogják őt tisztelettel ünnepelni barátai.

5. *Patkánykorszak. Molnár Bandi.*

Az első években szép csendesesen gyülekeztek össze a tagok, különösen szombatonként. Ünnepeket már akkor is tartottak.

1892-ben egy nagy jelentőségű esemény hozott új életet a M. A.-ba.

Molnár Bandi ügyvéd, a M. A. ügyésze, ügy-esze és egyetlen tekintélye, Noé-ivadék. Édesatyja halála után átvevén a Bárkát, szabad folyást engedett újraalkotó szenvedélyének. A halastó hinárvát cigányokkal kiszedette, ol-

dalát kideszkáztatta, fenekét kikavicsoztatta s összekötötte a Rábával egy cső útján, mely még aznap bedugult. Az üvegházat rosszabb helyre vitette s a pinczetokot, mely azelőtt az udvarból fogott el egy kis részt, úgy készíttette meg, hogy egy szobának a felét foglalja el, gyönyörű u. n. bubost képezvén benne.

A Bárka vontatott uszályhajójában is nevezetes ujitásokat tett. A benne levő nagy pajtából és mellékhelyiségekből lakásokat csinált mennyezeteket, padlózatot stb. készíttetvén. A padlást igazítván, nagyszerű fölfedezést tett, mely az állattan bűvarainak méltán fölkeltheti figyelmét. Ezt a padlást előbb éveken át gabonakereskedők bérelték magtárnak. Most az új tulajdonos fölmondott a bérlőnek és a rossz padlót fölszedette. Hát Uramfia! száz meg száz patkány ugrott elő a padló alól s menekült, lépcsőt nem is igen keresve, a padlásablakon keresztül jobb hazába földült otthonából. Ez a fészek pedig rendkívül érdekes munkásságuknak és észszerű, bár nem productiv gazdálkodásuknak képét tárta föl. A padló alatt gerendázat volt s ennek négy rekesztéke. Kettő tele tiszta érintetlen búzával, a harmadik tele rozsszal, a negyedik volt a kellemes szállás, fészek. Ez össze-vissza lakott hely volt. Félig elrágott, félig kicsirázott nedves gabona volt benne, gyanútlanul lakomázó patkány ártatlanságok, csemeték, aranyos kis jószágok, szemét, csakis patkányoknak kellemes milieu. Volt köztük egy gyönyörű macska-nagyságú fehér patkány, talán házinyúl és patkánykeresztelés volt. Piros szeműt meghatóan, szemrehányó pillantásokkal vetette futtában Bandira, mintha mondaná: Oh te hálátlan!

Igen, hálátlanság volt, mert az ő gabonájukon sok-sok bort lehetett a M. A.-gal megitatni. 20 métermázsza lett a kirostált gabona. Kihirdette a becsületes megtaláló, de mikor jelentkezett egy-egy régi bérlő, azt mondta neki, hogy válogassa ki az ő szemeit, mert mind nem lehet az övé, s azután bizonyítsa be, hogy azok az ő szemei. Így azután sikerült mint sajátját eladni a papoknak marhaetétesre s az árát nagylelkűen közprédára bocsátani schluckcessive a M. A.-ban.

Oh áldott patkánykorszak, jöjjön el a te országod! A M. A. mindig sóvárogva fog utánad epedni.

„Visszanéz a magyar, sóhajtva néz vissza,
Te dicső patkánykor! fényes napjaidra.“

Molnár Bandi kedves személye ekkor alapította meg örök időkre népszerűségét. Nem mintha a potyaborok nélkül nem szerette volna meg és nem szeretné a M. A., de mégis csak tesz az valamit. És pedig azon elvönél fogva, hogy *jobb, ha látjuk*, ma is vissza-visszavarázolja egy-egy estére a mi Bandink a boldog patkánykorszakot. De nem akar semmiféle elnökséget elvállalni, pedig csak a M. A.-nál ötféle elnökség között választhatna. Csak egyetlen méltóságot tűr megadással: ő a lovagrend nagymestere. Ő csak csendesen szórakozni, szabadon tenyészni, könyökölni és aludni megy át a M. A.-hoz s nem szereti az ünnepeket és nagyképüsködést. Legnagyobb ünnepe az, mikor a „Malom“ cz. kedves darabját húzza a cigány, és mindenki úti ujjáival az asztal szélét, a malom zörgését utánozva. Kedves nótája a Juliska nóta, mely így szól:

Pozdravitzky nagy szabó volt,
Két szép lánya volt.
Az egyik a Juliska volt,
Másik Netti volt.
Juliska volt szebbik lánya,
Tisztet szeretett.
De a tiszt úr a Nettinek
Mondott jó reggelt.

Azt a gondtalanságot, fesztelenséget szereti, melyet csupán csak itt lehet feltalálni. Néha nem unalomból, hanem gondtalan jólézésből akkorákat ásit, hogy majd kiesik önszáján. Majd hátradőlve, vagy könyökölve, de közben hosszúszerű szivarszívó szipókájából bodrokat eregetve édesdeden szunyókál. Nem háborgatja senki. Idővel fölébred és élénk eszmecseréhez fog.

Különbén ő kedvességét már alaposan méltattuk a Vizözön című fejezetben. Ő az a valódi úr, kiről ott szóltunk. Ő azonban olyan úr szeretne lenni, hogy egész nap az ablakon dughatná ki hosszú szipkáját. Adjon Isten neki minden jót. Megérdemli, mert jó és igaz, méltányos, sőt könyörületes — ügyvéd létére. Olyan ember Molnár Bandi, a kit csak szeretni lehet.

6. Fölújulás kora. Millennium és quinquennium.

Hajnalban, hajnal előtt történt ez a patkányhistória. Pirkadatkor, kakasszó mellett, mikor a rendes emberek még alszanak, néhány *korhelytréfát* vitt végbe még a M. A.; azután lefeküdt *aludni*, míg más emberek érdemes munkát végeztek; majd fölkelt, mikor már jó magasan járt a ruhaszáritó csillag, hogy *ünnepeljen* és csak nagy sokára fogott hozzá a *munkához*.

Az ünneplés nem volt más, mint a nemzet ezredéve és a M. A. ötödéve. Jóllehet az

ötödik év után történt, bele kell vennem az első olympiasba, a kezdet korszakába, a kerekesség kedvéért. A haladás korszakát is későbbben végzem a tizedév ünnepével.

Sorrend szerint tehát a hajnali tréfákból mondok el néhányat, melyeknek áldozata legtöbbször az érdemes elnök volt.

„Hhhh! a kráglját — szolt az öreg úr — csak a kocsim itt volna, hogy haza vinne!^ Volt neki egy nagy f. b. régi bárkája; mindig ott állt a kapuja alatt. „Mindjárt itt lesz, Anti bácsi” — mondá Hambek Károly, a ki minden bohóságra mindig kész s magához vevén egy pohár bort és néhány ifjú társat, elrohant. Rövid idő alatt jelentették, hogy ott áll a kocsi. Sikerült is ráatuszkolni az elnököt és sikerült félig behúzni a Rábába a híd mellett. Akkor vette csak észre a bajt az elnök, mikor megállt a kocsi, hogy lovak gyanánt az aranyos ifjúság szerepelt. Néhány nem hízalgó szóval (gondolom ezt is mondta: Ti majmok!) kiszállt és haza ment. Kocsiját nappal vitette haza.

Egy más alkalommal hazamenet, mikor már lefeküdt az öreg, sonkacsánkot kötöttek a csöngetyüjére és oda hittak néhány kutyát. Azok elkezdték irgalmatlanul rángatni a csöngetyüt. Az öreg kijött nagynehezen jó meleg ágyából, de nem látott senkit, mert a kutyák elszaladtak, a kétlábuak pedig a kávéház ajtájában leskelődtek. (Azt hiszem Kovács Kálmán is ott volt.) Mikor a kutyák megunták a dolgot, még ők is húztak egypárt a kötélben, míg végre kilótt az ablakon az elnök.

De ki tudna mindent elősorolni, czitrom-históriát, szerenádokat stb! Nem is czélunk. Erdemesebb dolog lesz, ha elmondjuk, mit tettek a szolid emberek, míg a M. A. aludt.

Mit tettek? Hát ^{*}gimnáziumot, dohánygyárat, óragyárat, ujságot, villanyvilágítást és egylöteket teremtettek. Aztán meg nemcsak dolgoztak, de ünnepeltek is többször és fényesen.

A szent-gothárdi m. kir. állami *gimnáziumot* a vallás- és közoktatásügyi miniszterium 1893-ban állította fel a szent-gothárdi. mura-szombati és német-ujvári járási érdekeltségek 1891. nov. 4-iki Emlékiratában kifejezett óhaj-tások, különösen pedig amaz eszme igazsága előtt hajolva meg, hogy az ország e délnyugati határvidékének nemzetiség és kultúra tekintetében támaszra van szüksége. A nagyközség kötelezte magát az épület felállítására, felsze-relésére és fenntartására s évi 2000 korona segély adására, a miniszterium az intézet teljes ellátását vállalta el. Meg is nyílt ünnep-séggel Széll Kálmán, Radó Kálmán főispán, dr. Németh Antal főigazgató stb. jelenlétében az iskola és az első évben Tóth Sándor dr. igazgatósága, Cseley József és Kartner Ferencz tanárkodása alatt működött. Két első osztály volt az új kisdedőví épületében. Az új szép épületet 1895. nov. 17-én nyitot-ták meg Széll Kálmán, Wlassich, Perczel és számos nagyság jelenlétében. Sürgeti az első értesítő állami rendes elemi iskolák felállítását Szent-Gothárdon és a vidéken, s a lakásviszo-nyok javítását. A vidéki gyermekek kellő ellá-tását egy internátustól várja, mely a segély-

egyesület gyöngeségénél fogva csakis a kormány támogatása mellett remélhető. Ezt és a főgim-náziumot még most is csak a választástól várjuk.

A gimnázium és a segélyegylet felállítása körül nagy munkásságot fejtett ki és tetemes áldozatokat hozott az egész értelmiség, neve-zetesen az ügyvédi kar. Az érdem oroszlán-része bizonyára Desits Gyula kir. közjegyzőé és Varga Gábor dr. ügyvédé. A segélyegylet alakuló ülésén 6 száz forintos és 18 ötven forintos alapítványt jelentettek be. Legnagyobb áldozatokat hozták Vajda Ödön zirczi apát 1000 frtos és Gergits Fábian ügyvéd 500 frtos alapítványával.

A M. A. szoros kapcsolatban áll a gim-náziummal. A tanári kar mindig lelkes párt-fogója volt a M. A.-nak, a M. A. pedig segé-lyezi a gimnázium szegény tanulóit. Kívánatos, hogy a M. A. a segélyegylet alapító tagjainak sorába lépjen. A tanárok nagy része a Bárká-ban lakott eddig (l. Vizözön) u. m.: Gaál Lajos, Schmidt Győző, Tanco Miklós, Fodor Árpád, Mathiasz Artúr, More Sándor és Bodnár Lajos. Kovács Gergely is ide járt étkezni, az áldott jó Piczinyilkhöz. (Meg is látszott rajta.) A Bárka és a M. A. pedig házastársak. Kutrucz Rezső igazgató és Cseley József is nagy hívei a M. A.-nak és Kartner Ferencz is az volt.*) Vissza-vonult életüknél fogva (és mert nem lagnak a Bárkában) ritkábban jelennek meg ugyan, de áldozataikkal támogatják.

*

*) Kartnert sajnálatunkra 8 év után most helyezték el Temesvárra. Gaál, Schmidt és Kovács sincsenek már itt.

A felújuló szellemnek legfőbb és legszebb jele a „Szent-Gotthárd“ cz. társadalmi hetilap megjelenése volt. 1895. decz. 1-étől kezdve ez a krónikája Szent-Gotthárdnak és a M. A.-nak. S a lánglelkű férfiak, a kik ily nagy tervtől, munkától nem rettentek vissza: *Schmidt Győző* tanár, *Erdélyi Jenő dr.* ügyvéd és *Grün József* ügyvédsegéd*) valának. Hathatós segítőkük volt még *Kazay Rezső* dohánygyári igazgató is, minden köznek lelkes barátja, a ki Rudolphus néven irt szellemes cikkeket és „Szent-Gotthárd száz év múlva“ czím alatt írta meg humoros és utópikus álmát (1896. febr. 2. és 9.) Szolgálták az ügyet *Ruisz Rezső*, *Lukács Béla* és *Bauer József* is. Az első évfolyam még két-két számmal jelent meg, egy magyar és egy német számmal. Később egy számban voltak ugyanazon cikkek két nyelven. Végre tiszta magyar lett a lap — a kiadó nagy kárára.

Híven mutatja a lap első évfolyama azt a lázas felbuzdulást, mely ekkor elfogta az ereket. A sok együletnek tevékenysége, a nagy ünnepek, miniszterjárások, alapítások és alakítások — mind hűen tükröződnek benne. Tornaez egyesület, gimn. segélyegylet, nőegylet, olvasóegylet, közművelődési, dalos, önkéntes tűzoltó, Erzsébet kórház-egylet és a M. A. működései, — az élénk közgyűléseken kívül márczius 15-ének fényes, általános megünneplése, a M. A. milleniumi és quinquenniumi ünnepe (1896. május 2.), a város ezredéves ünnepe (aug. 19. és 20.), zászlószentelés Királyfalván Széll Kálmán

*) 1897 decemberében elhunyt. Nagy részvéttel kísérték ki. Bauer József megható szónoklatot tartott fölötte.

jelenlétében (szept. 13.), Széll Kálmán újra megválasztása (nov. 1.), bankettek, orációk és óvációk, — dohánygyári, óragyári és villanyossági tervezések, tanácskozások, építkezések: mind érdekes anyagul szolgáltak egy-egy díszszám előállítására a „Szent-Gotthárd“ derék első harczosainak. S a sok kezdés-mozgás, elnökség, főparancsnokság, vezérszerep, majdnem mind Varga Gábor dr. ügyvéd és Desits Gyula kir. közjegyző nevéhez fűződik. Az ő érdemeik tényleg elvülhetetlenek és Szent-Gotthárd történetében fényes lapokat fognak elfoglalni.

*

A M. A. 1895-iki karácsonyáról nem emlékezik meg a „Szent-Gotthárd“. Karácsonyfát ekkor a Nőegylet se állított. De négy czikk van ez I. évfolyamban, mely a M. A.-ot érdekli.

Az elsőben Erdélyi Jenő dr. emeli föl a szavát a vám (de nem a *Vám!*) megszüntetése erányában (1895. decz. 29.).

A másodikban Typographus (Koncser intelligens nyomdász) írja le a vámi polgári bált (febr. 1.) Azt mondja, hogy kevés tánczosnő lévén kedélyesen iddogáltak, míg végre ő Morfeusz karjai helyett a saját karjaiba dölve sóprés idejéig édesdeden aludt.

A következő czikk az 1896. febr. 29-én tartott közgyűlésről tudósít. Ennek különben a jegyzőkönyve is megvan.

Ezek szerint 25—30 tag jelent meg. Elnök lett újra Kovács Antal, alelnök: Pum Károly, korelnök: Horváth János, háznagy: Nagy Béla, jegyző illetőleg titkár: Hambek Károly, pohárnok Gregorits Gyula, pénztáros: Böhm Ádám.

Bizottsági vagy választmányi tagok lettek: Huber Miksa, Kovács Kálmán, Nagy Gábor és Tomcsányi Béla. Jegyzőkönyv hitelesítők: Lewisch Róbert és Würth Mihály.

Az elnök erre lelkes beszéddel üdvözölte az új tisztikart és indítványára Kazay Rezsőt egyhangulag diszelnökké kiáltották ki.

Dr. Schaffer Imre igen szép beszédben válaszolt az asztaltársaság czélját és kitartásra buzdította a jelenlevő tagokat.

Kazay Rezső dohánygyári igazgató méltán volt ünnepeelt férfia a M. A.-nak és egész Szent-Gotthárdnak. Kiváló szelleme és társadalmi erényei szerezték meg számára a közbecsülést, ugyszólván rajongást. 1897. május 4-én azonban el kellett bucsuzni tőle, a mit nagy meghatottsággal és ünnepséggel tett meg a M. A.

Hambek Károly takarékpénztári könyvelő jó barát és kitünő komikus. Az idén költözött el a nőtlenek sorából. Gregorits Gyula járásb. díjnok 1893—96-ig volt Szent-Gotthárdon. Intelligens, csinos megjelenése, szerény és megnyerő modora volt. 1898. május 16-án 23 éves korában elköltözött az élők sorából Köszege. Würth Mihály járási irnok, érdemes volt színész szaválataival és énekével sok vidámságot szerzett már a M. A.-nak. Legkedveltebb száma az, melyben a „Repülj fecském”-et paródiálja ily kezdettel. „Nem nagy öröm, nem nagy öröm...” Ilyenkor olyan ő, mint csibe az esőben. Nagy Gábor kis ember, nagy vadász. Csupa temperamentum. Verekedő és takarékpénztári könyvelő. Böhm Ádám, Lewisch Róbert és Huber Miksa derék iparosok. Jó humoruk van, különösen ez utóbbinak több jó mondása

került már közzsájra. Nemcsak mond, hanem tesz is jót, a hol lehet.

A többi urat már bemutattuk.

*

A negyedik czikkben Zuff (Erdélyi dr.) kitünő tolla a M. A. ezredéves és egyuttal ötödéves ünnepét írja le, mely 1896. május 2-án folyt le.

Negyvennél többen voltak jelen. A hivatalos félórát rendszeren megtartották, mely alatt idegen szót két fillér büntetés mellett tilos ki ejteni. Az est kimagasló pontja dr. Varga Gábor ez alkalomra felkért szónok ünnepi beszéde volt. „Dr. Varga Gábort felesleges dicséernünk. Mindenki ismeri őt, mindenki tudja, hogyan szónokol ő. Elmondta hazafias érzéssel előadott beszédét oly vervevel, mint a hogy csak ő tud beszélni.” A következő szónok Hankó Domokos dr. volt. „Egy ízben már megemlítettük — így szól a jelentés — hogy H. D. dr. kitartó szónok is. Rögtönzött felszólalásai széles ismeretkörről és olvasottságról tesznek tanuságot, s midőn dr. H. D. beszédét befejezte, azzal a meggyőződéssel teltünk el, hogy nem közönséges emberrel van dolgunk.” No az igaz. — Kazay Rezső a két beszédnek jegyzőkönyvi megörökítését indítványozta, mit lelkesedéssel elfogadtak. Dr. Hankó azelőtt Papp Antal főszolgabíróra, most dr. Varga Gáborra emelte poharát. Bauer József a diszelnökre mondott fölköszöntőt, a ki versbe önté érzelmeit legott. Dr. Erdélyi Jenő dr. Hankóra üritette poharát, és ő azonnal válaszolt. És végre... végre? Így ment ez tovább a lehető

combinációkban, permutációkban és variációkban s azután újra kezdték. Végre haza mentek. Hogy mikor? Hoc nihil ad nos, semmi közünk hozzá. Csak azt sajnáljuk, hogy ezen urak közül néhányan úgy elpártoltak a M. A.-tól.

*

Itt a vége a kezdet korszakának. Szép vége van.

II. RÉSZ.

Haladás korszaka.

1. Kazay Rezső ünneplése.

1896. decz. 5-én társas vacsorára gyűlt össze a M. A., melynek végeztével ékes szavak kíséretében adta át az elnök Kazay Rezsőnek a díszelnöki okiratot, mi a jelenlevőknek lelkesült ünneplésre adott alkalmat. A szép beszédek közül ki kell emelnünk Kazay Rezsőét, ki azt kívánta, hogy a M. A. idővel minél több szegény gyermeket tudjon ellátni téli ruhával, és Schmidt Győzőét, ki ezt a kívánságot azzal az óhajjal fejelte meg, hogy Szent-Gotthárdnak évenként minél kevesebb és kevesebb szegénye legyen. Fölvetette végül azt az eszmét, hogy a M. A. alakuljon magyar polgári körre. Meg is választották mindjárt a végrehajtó bizottságot.

Pum Károly alelnök jelentést tett, hogy 23 frt gyűlt egybe. Ez összegből 23-án három lányka és egy fiú részesült karácsonyi ajándékban.

A legközelebbi nagy dolog ismét Kazay Rezső ünneplése volt. De ebbe az ünneplésbe már fájdalom vegyült: búcsú-bankett volt. 1897 május 4-én búcsúzott el a M. A. szeretett és tisztelt díszelnökétől, a kit Kolozsvárra helyeztek át.

A tagok nagy számban jelentek meg. A patkóalakban fölállított asztal fején ült az ün-

nepelt, jobbról Pyber Károly, akkor még helyettes dohánygyári igazgató, balról Kovács Antal elnök, továbbá Aeby Alfréd, Bauer József, Bélla János dr. albiró, Molnár Bandi, Pum Károly, Schlesinger Ármin dr. orvos, Schlesinger Rafael*) óragyári igazgató, Reischl Gyula, Varga Gábor dr., Grünbaum József és a dohánygyári tisztviselők foglaltak helyet. A benső érzelmek szép beszédekben nyilvánultak. Helyettes díszelnökül Pyber Károlyt kiáltotta ki a M. A.

Nagyon szerette a M. A. Kazay Rezsőt. És hogy szeretete nem volt vak, hogy méltóra, érdemesre sugárzott, bizonyítják azon újsági és szóbeli értesüléseink, melyeket az ő kolozsvári szerepléséről kapunk. Egy fővárosi lap pl. hosszú cikkben méltatja a kolozsvári dohánygyári igazgató érdemeit, miket a közügy, a jótékony-ság terén szerzett, és társadalmi erényeit, miket nem politikából, nem számításból, hanem csakis nemes lényéből kifolyólag művel. Tudjuk, mily fényvel szokták őt ünnepelni névnapjain.

Szép emléket hagyott magáról Szent-Gotthárdon, s bizonyára ő is kellemesen emlékszik vissza az itt töltött időre és a M. A.-ra.

Ezen a nyáron nem tartott a M. A. üléseket s csak október 23-án kezdte el működését. E sikerült estén 20 frtot szerzett a M. A. különféle úton-módon. Így szivarvégek eladásából 9.5 frt, amerikai árverésből 6.5 frt jött be.

Az évi közgyűlés decz. 11-én volt. Tisztviselők a régiék maradtak. Intézkedések történtek a karácsonyi ünnep, az első karácsonyfa-állítás tárgyában.

*) Jól föl volt fektetve (gut aufgelegt).

A gyönyörű ünnepség pedig decz. 22-én folyt le. Hegedüs Géza*) vendéglősnek a vendégszoba mellett levő lakószobájában volt felállítva a gazdagon díszített karácsonyfa. 50 frtból négy fiú és négy leány részesült ajándékban. Hittaller Ede és Grünbaum József, mint minden évben, ruhaneműekkel járultak hozzá az adományokhoz. Az ünnepi szónok Varga Gábor dr. volt. A „Szent-Gotthárd“ igen szépen leírja az ünnepet.

Ebben az időszakban nevezetes új tagokkal gazdagodott a M. A. Sárkány Ferencz vasuti tiszt 1896 decemberében, Altmann Manó dohánygyári tiszt ugyanekkor, Csorna Jenő tb. főszolgabíró 1897 márciusában, Szabó István vasuti tiszt októberben és Mayer Károly kir. albiró novemberben jött városunkba. Mindegyik nyeresége volt a M. A.-nak. Csorna és Mayer most is lelkes hivei a társaságnak, de a másik három — sajnos — elköltözött.

Altmann Manó rokonszenves alakja volt társaságunknak, szerény családos ember volt. Ritkán jelent meg körünkben, pedig a Bärkában lakott.

Sárkány Ferencz és Szabó Pista vasutasok kitünő költők, szavalók, színészek voltak. Sárkány azonfelül jeles gyorsíró. Kenyerük javát (bár még fiatal emberek) a jó Zsófi néninél ették meg, mert a Lang-féle asztaltársaságban étkeztek. Itt azonban nemesak evés-ivás volt. Sárkány gyorsírásra, Szabó Pista énekre tanította az ifju barátokat. Ez évben márczius 15-én szép ünnepet rendeztek, melyen Sárkány

*) Asztalat tudjuk, hogy Hegedüs Géza 1896. decemberében vette át a Vámat, hogy jó vendéglős és hogy gyönyörű poczakocskáját irigylük tőle.

előadta Márczius Idusa cz. szép költeményét. 1898-ban szintén ő adta elő a Koronában Márczius ötvenedik Idusa cz. költeményét. Sárkány 1898 szeptemberében bucsúzott el prózában és versben Szent-Gotthárdtól. Kis-Czellbe helyezték.

Szabó Pista se hiába viselte a szárnyas kereket sipkáján. Komikus monológokat remekül adott elő. Emlékezetes alakításai a „Kakas ülön“ hőse és a Paraszt kortes. Ő ércznel maradandóbb emléket emelt magának a M. A.-ban egy dalával, mely annyira benső hurokat pendít meg e kör tagjainál, hogy a míg a M. A. fenn fog állni, mindig nemzeti dala lesz. Ime a mű (dallama ismert):

Hogyha bú és bánat érne, van, mi megvigasztal:!
Eredj el a Vám-kocsmába, ott a Magyar Ásztal.
Semmi bánat, semmi, nem szokott ott lenni.
Nem is szokott reggel előtt senki haza menni.

Mayer Károly albiró, a csöndesen alvó dalos-egyletnek éber alelnöke, is meghódol e dal varázsa előtt s különösen utolsó sora hatja meg s indítja tette, persze ritkán van alkalma az ilyen tette. Derék, jó barát. Szerény, de tette kész ember. Jó zenész. Akaratlanul is megnyerő.

A következő kiváló egyéniség rajza külön fejezetet kíván.

2. Csorna Jenő.

Aranyszáju és tollú diszszónokunkat és költőnket Sárvár ajándékozta Mu.aszombatnak, majd Szent-Gotthárdnak.

Egy fél élet során át küzdött a mellett, hogy Muraszombatból világvárost csináljon. Az

ottani lapnak szerkesztője s a dalos egyletnek elnöke volt. A vendek kedvéért tökéletesen megtanulta nyelvüket, tanulmányozta kis irodalmukat s egész monografiát tudna írni róluk nyelvtannal, ethnografiával és mindenféle grafiával, csak pornografiával nem. Szereti őket, de azért magyarosításukon fáradozott. Kitűnik ez gyönyörű ódájából, melyet a muraszombati dal és zene-egylet tíz éves jubileumára írt, s melyet költői lelkű neje szavalt el. Legszebb sorai ezek:

Tíz év előtt e kört kik alkotátok
Élni fog, mert kell, hogy éljen alkotástok,
Mert hova el nem hat a törvény s rendelet
A dal keres s talál még tűzhelyet . . .
Haladj, haladj előre lelkesen
Kisded csapat, s bár nem vár is reád babér,
Az öntudat, hogy szent hazádnak szolgálsz,
Legyen számodra majd a pályabér;
Jutalma csak ez az uttörőknek,
S te uttörője vagy egy szebb jövőnek:
Midőn a vendségben szó nem hallik vendül,
Bérczen, völgyön csupán Árpád nyelve zendül,
Vendónia új sarja, üdv neked,
A magyar dal ül itt ma ünnepet!

A vendvidéki magyar közművelődési egyletnek lelkes harczosa volt s választmányi tagnak tették meg 1898-ban is, mikor már itt volt.

Szt.-Gotthárdot mindenképen össze akarja kötni Muraszombatjával, a hol különben háza van. Vezércikket írt e czélből „Szent-Gotthárd és a vasutak“ czímmel és a később ismertetendő benzinmotor-vállalatnak egyik főembere volt.

Tizenkét esztendeig működött mint szolga-biró és mint lelkes magyar Muraszombaton, de a hálátlan vendek megsokalták végre magyar

irányát és ráfogták, hogy néppárti. Ez azért történt, mert ő evang. felügyelő léteire néhány kath. pappal jóbarátságban volt és mert Szápáry László gr. képviselője mellett foglalt állást, a ki kilépett a szabadelvű pártból az egyházpolitika miatt. Most is néppárti sipkának nevezik nagy asztrakán süvegét, mely a téli évszakkal szokott beköszönteni.

Midőn 1899-ben lemondott a battyándi ev. gyülekezetben viselt felügyelői tisztéről, egyhangulag örökös tiszteletbeli felügyelővé választották meg.

Szent-Gotthárdra 1897 április 5-én jött. A „Szent-Gotthárd“-nak szerkesztője volt egy évig. A M. A.-nál kifejtett szónoki és költői munkásságát az ünnepek leírásánál ismerjük meg.

Mikor ünnepi atillájában föláll és lágyan csengő hangjára bizza magas eszméinek és mély érzelmeinek közvetítését, mindenkit elragad és meghat. Beszéde elején a választékos és tiszta nyelvű, bonyolult szerkezetű mondatok sima, akadék nélküli folyása kelt csodálatot, később a tartalom hat s végül az egésznek művészi kerekése tűnik szembe. Előkészülése pedig nem terjed ki a részletekre; csak a vázlatot készíti el magában, azt is ritkán írja le.

Ilyen az ünnepi Csorna Jenő tb. főszolga-bíró. Hát a köznapi?

Minthogy hivatalos tekintélyét óva őrzi és érzékenyen félti, a járásabeli jegyzők példányaiban e lapra az ő atillás arcképét ragasztjuk. Van benne jó porció a régi főszolga-bírákból.

Idealizmus és realizmus így még nem adott légyottot emberben. Köznap nincs díszruhában, hanem dísztelenben. Nem áll, hanem ül. Beül, ül; leül, ül; megint leül, ül; megül, elül, ül. És szemei kiülnek. Szörnyen közellátó. Nőies, gödrös kövér kacsóival kétfelé törölgeti bozontos dús szőrzetét. Olyan, mint a medúza vagy polip. Ez t. i. odanő a tengerfenékhez és nagy vastag karjaival magához húzza és kiszívja a szerencséhezta táplálékot. Ilyen nehézkes ő is, épen a mily pacsirta röptű az eszmék honában. Szabályos kedves poczakját odaadó gyöngéd szeretettel ápolja. Ha föl akar állni, előbb 3—4 lendületet kell tennie karjaival és felső testével. Ám ha mozgásba jött, nem tud megállni. Ha tánczhoz fogott, mint az orsó, forog rogyásig. „Ucczu tolla, motolla, kendnek arra mi gondja.“ Rövid lábacskaí oly sebesen járnak, hogy alig láthatók. Nemcsak tánczolni szeret, énekelni is. Szép tenor prim hangja van, lágyan csengő. Legkedvesebb nótáját maga csinálta. Így hangzik:

Vicinális uton fuj a szél
A szegény utbiztos utra kél
Vállán a tinódi takaró
Támogatja két utkaparó.

Harmincz kilométert bejártam
Mig egy jó stáció-t találtam
Ördög vigye a sok műtárgyat*)
Itt a Preisz zsidónál megállok.

Száli lelkem: Isten jó napot!
Már én bizony megint itt vagyok,
Vicinális uton fuj a szél,
Felmelegszem forró keblednél.

Előkelő és tevékeny tagja a sivatag homok-

*) Hid és átereszt.

járól elnevezett lovagrendnek, bár az utóbbi időben ernyedni kezd. Kedves tárgyai és szavai ezek: *kölletlen borok*. E kifejezésnek, mely a M. A.-ban repülő igévé lett, eredete épen ez időből való.

1897. április 4-én nagy lakodalom volt: Omann Nelli és Lang Károly egybekelése. Henczidától Bonczidáig folyt a sok jó lé. Még a kutyák is csokoládét és limonádét ittak. De Dani bandája más italokat választott a sok közül: finom borokat. Ettől azután megváltoztatták egész világnézetüket és maguktartását. Másrok inkább ítélőszékné nézné az ember a hivatása magaslatát érő komoly sötét testületet. Most — Uramfia! világos nappal összeverekedtek az utczán, egymás szerszámát összetörték stb. Szóval Csorna főbíró elé került az egész banda, ki előtt Fita tekintélyes bögős a következő enyhítő körülményt hozta föl: „Kérem, tekintetes főbíró úr, csokolom kezsilábát, mikor ollan sok vót a *kölletlen bor*.” A főbíró erre elérzékenyült. Intett, hogy mehetnek, szabadok. Félrefordult, és bársony kezeivel törölgette könnybe lábadt szemeit. S azóta gyöngéd érzelem fűzi e két szóhoz: *kölletlen borok*. Ilyen dolgokat ő tulajdonképen most se ismer. Ő azokat a borokat nevezi így, melyek későn jönnek, mikor ő már háromszor-négyszer 3 deczit rendelt s megivott. Ezen hiába való költségekre gondolva érzékenyült el annyira.

*

Látjuk tehát, hogy a mi Csornánk nem oly szilaj, kegyetlen és galád, mint a Zalán

futásának bolgár Csornája. Szellemének néhány termékével még megismerkedünk az előadás folyamán.

3. 1898.

A szabadságharc ötvenedik évfordulóját nagyszerűen ünnepelte meg Szent-Gotthárd. Schmidt Győző a polgárságból alakított egy huszonötös bizottságot. Ez csatlakozásra szólította föl a M. A.-ot az általános ünnepléshez. Az ünnepség a templomban kezdődött. A gimnáziumban Schmidt Győző, s az Olvasó Egyletben Berger Máté dr. plébános tartott szép szónoklatot. Este kivilágítás volt, lampionos menet zenével, énekkel, óvációkkal. Végül százeritékü diszbankett volt a koronában. Csorna Jenő mondta az első fölköszöntőt a hazára és királyra. Sárkány Ferencz elszavalta alkalmi ódáját és a Nemzeti dalt. Ezután sorban következtek a szebbnél-szebb felköszöntők és hazafias dalok. Legünnepeltebb személy volt Hambek Alajos nyug. járásbíró, 48-as honvédszázados, az Olvasó Egylet elnöke.

Schmidt Győző, ez ünnepség főrendezője, a M. A. lelkes és igen hasznos hive volt. Magas szikár alak, éles, vezényszóhoz való hanggal. Viselkedése kerestetlen, őszinte, kissé nyers is. Legjobban jellemzi őt az a sokszor hangoztatott mondása, hogy ő először tartalékos katonatiszt, azután szerkesztő és végre tanár. A „Szent-Gotthárd“ egyik alapítója volt és 10 hónap kivételével (1897. jan. 31-től nov.-ig Halmy Gyula tanár volt a szerkesztő) távozásáig, 1899. augusztusáig, derekasan szerkesztette a lapot.

Legjobb barátja és munkatársa a lapnál *Müller Ede* rába-füzesi tanító volt. Tolla gyors és ragyogó, mint a napsugár. A lapot most is hathatósan támogatja. Kitünő humorú, szellemes ember. Németül ír, s a szerkesztőnek le kell fordítania munkáit.

Hasznos történelmi dolgokat közölt lapjában Szent-Gothárd multjából. *Martin Antal* rábakereszturi plébános, jó mulattató ember.

*

Május 14-én 12 koronát gyűjtött a M. A. a kaposvári siketnémák intézetének czéljaira.

Július 9-én vigan ünnepelte meg a M. A. a vám megszüntetését.

Október 23-án, de máskor is, nagyon dicséri a „Szent-Gothárd” Hegedüs gazda bórát, a M. A. föllendüléséről értesít s a Vámnótát közli.

*

November 12-én bucsuzkodott egy vig czimbora, *Mataushek József* kir. jegyző. Mindenki szerette őt. Györré ment. Most albiró Mura-szombatban. Volt ott még sári-vári nóta is. Ennél a dudás nótánál először ülnek, azután állnak, majd a székekre, végre az asztalra állnak föl.

Augusztusban jött *Molnár Gyula*, a falu jegyzője, Bandi bátyja, egyike a legszorgalmasabb tagoknak. Zöld ebenlőgója (galléros felleghajtó felöltője), nagy vastag botja, különös orra és a Vizözön cz. fejezet jellemzik őt. Szeret csipkelődni. Nem hallgatja el, a mit tud vagy elképzeli. Kezét úgy nyújtja, (testvéreivel együtt) mintha a vizözön vizét rázná le róla. Fenyegedőzik gyakran, de a jó mulatságnak

nem szokott megrontója lenni. Különben nem sok vizet zavar.

Mint a falu pennája, ez évben jött még *Oláh József* adótiszt és szerénytelenségem. Oláh mély hangon — hallgatott. Jellemző tulajdonsága volt, hogy azt kívánta, a kire ő haragszik, azzal más se beszéljen. Különben jó gyerek volt. Az idén távozott Nagy-Károlyba, de innen vitt magának élettársat. A Lang-, később Böhm-féle asztaltársaságban étkezett, melynek tagjai annak idején búroknak nevezték magukat. A búrok elnöke volt Tomcsányi Béla. Köztük volt *Matisz Gyula*, a papok ispánja, *Csukovits József*, *Horváth Nándor*, *Horváth József*, *Gyenge Károly*, *ifj. Reischl Gyula*, *Hambek Károly*, *Einbeck János* és többen. Az ispánnak nagyszerű gyűjteményei vannak. Legnagyobb kincse egy kalap, melyet keszthelyi gazdanövendék korában vett s így alighanem régiebb, mint *Sztojka Viktor dr.* antik sisakja. E kalapon szalag helyett kutya-korbács van füttyülővel. Csoda, hogy nem sajnálja hordani. Különben mindig kosztümben jár. Ez nem tréfa ám. Azért mondom, mert a tréfát nem érti.

*

A karácsonyi ünnep decz. 22-én volt. 120 kor-nál nagyobb összegben ruháztak fel teljesen 5 fiút és 5 leányt. A szép karácsonyfát mint az előbbi és következő években, Hegedüs gazda kedves neje diszítette. Csorna Jenő tartotta ezt a gyönyörű szónoklatot.

Igen tisztelt Asztaltársaság!

Általánosan elfogadott nézet, hogy korunkban az emberbaráti szeretet háttérbe szorul az

egyéni érdekek mögött, hogy korunk mint a sivár materializmusnak kora nem tud lelkesülni magasztos ideáért, nem tud felülemelkedni a kenyérért, a létért való ádáz küzdelem tusájában az önzés fojtó gözköre fölé.

De ime uraim, ha körültékintünk itt e szorongásig megtelt helyiségben, kell, hogy egy vizsgáló tudat hassa át valónkat, mert ime mi hozott ma bennünket össze ez estére.

A legtisztább, a legmagasztosabb idea, melyért emberi lélek hevülhet: a felebaráti szeretet, a könyörület az árvák, az elhagyottak iránt.

Nem halt ki tehát az isteni szikra az ember valójából, ott ragyog, ott melegít ez a századvég gyermekeinek az élet rideg realizmusától didergő lelkében is és midőn megérinti, meglegyinti ezt a szikrát a vallásos hitnek éltető szellője, fellobog az ismét oly átható fénynyel, oly sugárzó hővel, mint fellobogott ezelőtt kétezer esztendővel, midőn mennyei seregek hirdették egyszerű jámbor embereknek az égi üzenetet: dicsőség a magasságos mennyekben az Istennek és a földön békesség és az emberekhez jó akarat.

Nem alszik ki ez a szikra, mert azt mint elválaszthatatlan sajátját lelkünknek a szeretet örök fényforrása, az örök Alkotó helyezte belénk!

Volt az emberiségnek a mainál is sivárabb korszaka — a római világbirodalom hanyatlásának századai, midőn valóságos orgiáit ülte a muló kéjben dobzódo hitetlenség — s ime midőn isteni rendelésből a sivár sötétségben a keleti égen feltűnik egy szelidfényű csillag, napkelet királyai összeszedik kincseiket s odahelyezik a betlehemi jászolban fekvő kisdéd lábai elé, s bár Róma vazallusa, a trónjáért remegő Herodes, sorra

gyilkoltatja a betlehemi kisdedeket — pár év-tized mulva Rómának hatalmas kényurái a sivár kéjben kimerülve vágyó lélekkel fogadják be a betlehemi jászol szülőttének szelid tanítását s a világrengető, az örök Róma odaborul az általa egykor halálra keresett s keresztre feszített Üdvözítő lábaihoz s emel annak tiszteletére aranytól ragyogó tömjéntől illatozó, hatalmas templomokat!

Mi, tisztelt uraim, nem hozhatunk a betlehemi jászol szülőtteitől életre hívott felebaráti szeretet oltáira aranyokat, de összeraktuk fil-léereinket, melyekből ime az örökzöld fényő lombjai alatt világot gyújtottunk azoknak, kiket az isteni mester oly megható szeretettel gyűjtött egykor maga köré, a szegény gyermekeknek s oda raktuk e szerényen csillogó lombok alá szerény ajándékainkat!

Kedves gyermekek! fogadjátok szívesen ez ajándékokat s ha majdan felnőve, feltűnnek emlétekben e zöld galyaknak szelid fényű lángocskái: jusson eszetekbe, hogy az isteni Mester által hirdetett szeretet juttatta azt nektek, akkor mikor szükségben voltatok, s ez emléken felbuzdulva tanuljátok meg szeretni: Istent, embert, hazát!

*

Ez időben már nemcsak a karácsonyfa állítására, hanem egészen átengedte vendégeinek a derék Hegedüs gazda egyik lakószobáját. A külső szobában is jól érezte ugyan magát a M. A., de hát elkényeztette a vendégeit a gazda. Kívül 3 kerek asztal van és egy hosszú. Körül magas deszkaburkolat takarja a falat. Sok jó

órát töltött itt a M. A. A lakószobában két ágya, diványa van a családnak. De csak a hosszú asztal s körülötte a székek szolgáltak a vendégek rendelkezésére. Ez időtájban vacsora előtt voltak kedélyes összzejövetelek. *Stegmüller György*, a mindenhez értő pénzügyőri biztos, tartotta szóval szakadatlan a társaságot. Nagy súlya volt — neki.

Itt történt egy érdekes eset a villanynyal. Mert Hegedüs gazda még a tele pinczéjébe is bevezette a villanyt. Egy ujházias erdélyi ügyvéd akart itt néhány szabad lélekzetet és kortyot venni. Egyszer csak jön a pinczés, hogy a nagysága kinn várja az ügyvéd urat. Kiizente, hogy nincs ott. Erre a nagysága a konyhán keresztül a vendégszobának tartott. De a pinczés a másik ajtón megadta a vészjelet. A mint benyitott az úrnő, abban a pillanatban lecsavarta valaki a villanyt. „Hiszen itt nincs senki!” — „Nám megmondtam!” szöla a pinczés pofátlanul, elébe menve. És az ügyvéd úr előbb otthon volt, mint kedves neje s türelmetlenkedett a vacsora végett, pedig a Vámban már megevett 3 rostélyost. Hatalmas evő a jó úr. A „Szent-Gotthárd”-nak egyik alapítója volt.

4. 1899.

Ez évben ismét márczius 15-ével kezdjük a történetet. Városunk előkelőségének jó része Budapesten volt ugyan a nagynevű képviselő-jelöltünkhöz menesztett küldöttségben, mégis elég nagyszámú szép közönség jelent meg a M. A. ünnepén. Csorna Jenő tartotta a beszédet s indítványára üdvözlő sürgönyt küldött a M. A. Széll Kálmán miniszterelnökhöz.

Julius 29-én Petőfi-ünnep volt, nagy költőnk és szabadsághősünk halálának ötvenedik évfordulóján. Schmid Győző mondott tartalmas beszédet. Bauer József elszavalta az: Egy gondolat bánt engemet cz. költeményt Petőfitől. Ezután Csorna Jenő fölolvasta Fodor Árpád ez alkalomra irt költeményét (l. A M. A. költészete). Fölvlasás közben, félretölván üvegjét, tévedésből megitta mind a két szomszédja borát. Így beszélék, én nem voltam ott. Budapesten voltam. S végezetül az egész közönség felállva énekelte a Himnuszt és a Szózatot.

Szeptember 8-án kisasszony napján sikerült kirándulást rendezett a M. A. a szomszéd Gyanafalvára és Kristyánba. Megelőzőleg egy érdekes víg jegyzőkönyv szerint 4-én elmentek néhányan rendezés czéljából Gyanafalvára és megbeszélték a dolgot vidám poharazás közben Hirczi József vendéglőssel, Reverencsics Géza malomtulajdonossal, a farkasdifalvi magyar asztaltársaság elnökével, Mátray Endre államásfőnökkel és néhány olvashatatlan aláírású úrral. A társaság első csoportja d. u. ³/₄1-kor indult Szent-Gotthárdról vasúton s innen gyalog sétált át a regényes fekvésű Kristyánba, jöttek többen kocsin is, az ujonan alakult kerékpáregylet öt tagja pedig biciklin rándult ki. Az első csoport azután visszatérvén Kristyánból, a gyanafalvai állomáson zeneszóval fogadta azokat, kik az 5 órai vonattal jöttek. A 42 főre szaporodott társaság helyet foglalt a Hirczi-féle vendéglő udvarán felállított lombsátorban. Alig ültek azonban az asztalhoz, vihar kerekedett s kénytelenek voltak a szűk falak közé vonulni. Az uzsonna alatt azért víg hangulat uralkodott, melyet a

szent-gothárdi cigányok tápláltak, úgy hogy később tánczra is kerekedett a társaság. Kis parázs tüntetést rendezett ekkor és a vonatnál is a fiatalság egy nagyhasú valaki tiszteletére, a ki rávett néhány úrhölgyet, hogy a másik vendéglőbe menjenek, ne nyeljék ott a port „hiszen ezek a fiatal emberek nem házasulandók, vagy ha azok is, nem kegyetekhez valók“. 9 órakor vissza kellett jönnie a vig társaságnak. Még a vasúton is cigány mellett mulattak.

A kaputól jobbra eső új éttermet november 4-én nyitotta meg a vendéglős. Ez alkalommal a megnyerő és maraszlaló új úri lakás fölszentelése oly őszinte kedélyű estre adott alkalmat éppen Károly napján és Imre nap előestéjén, milyenre „még a legvénebb lumpok se emlékeznek“. Ezt irtam a lapban s ezért néhány tag elég vigyázatlanul megharagudott.

A névnapok megülése ez évben jött dívatba. Kötelessége lett a tagoknak névnapjukat követő szombaton 5 liter bort fizetni. Ezért azután persze annyi fölköszöntőt kapnak szóban és írásban, hogy csak úgy úsznak a dicsőségben. Néhány verses köszöntömet közlöm is a M. A. költészetében.

A karácsonyfa-ünnep decz. 23-án volt. Ismét Csorna Jenő tartott gyönyörű beszédet a szeretetről. Később Würth Mihály sikerült tréfas versek előadásával szórakoztatta a közönséget. 8 fiu és egy leány kapott ruházatot.

Ez évben és a következő elején az újraébredt dalosegylet hozott életet városunkba és a M. A.-ba, mert énekórák után rendszeren a M. A.-hoz vezetett a kiszáradt torkú énekesek útja. (1899. május 6-tól 1900. febr. 24-ig működött.)

A szombathelyi dalos-egyletet nagyszerűen fogadta a társeregylet Szent-Gothárdon. De a mi egyletünk is rendezett több sikerült jótékony célú hangversenyt. Ámde minden mulandó a nap alatt. Egy kritikus estén egy hivatlan garázda vendég, Bor úr, szétrobantotta az egész virágzó egyletet. Nem is kívánok rá gondolni.

Jobb lesz, ha egy igen kedves barátunkra vetjük tekintetünket, a kiről már előbb kellett volna szólnunk. De úgy szeretjük őt, hogy nem tudjuk hova tenni. Nagy kövér ember, lenyírott a feje, de álla éppen olyan borostás. Hirtelen szőke bajusza van, napsütötte vörös arca és fekete kövér öreg Maxi kutyája. Talán legjobb szíve van köztünk, pedig végrehajtó. Titokban, orvul tesz jót, hirdetés nélkül lát el mindennel egy-egy gimnázistát, és nagy szeretettel neveli egy kis rokonleányát. Elég parasztos, de nem paraszt ám. Az elnöknek nagy boszantója. Mindig új elnökválasztást sürget és rendez is, persze érvénytelenül. Mikor mulat, mind csak ezt hajta: Haj, haj, huj! Igen érdekes a mimikája.

Nagyokat pislant, szörnyen jelentősen rémleg fontoskodva. Egyes mondásai érdemesek a följegyzésre. Ha valakit dévajul le akar szólni, azt mondja neki: Te átok! Este még a koresmában is déli melegített főzelék kell neki. A ki még most sem tudja, kiről van szó, annak megmondom, hogy *Szabó Pista* vagy *Estván bácsi* ez a kedves ember.

Ez év októberében vette át szerencsétlenségére a papok malmát *Wagner Antal* rába-keresztúri malombérlő. Egy évig maga kezelte, majd bérbe adta *Haberbusch Józsefnek*. Ez idő alatt több időt töltött a közszeretelben álló ember a M. A. körében,

mint azelőtt, vagy azután. Piros-fekete ember, maga az erő és egészség. Jó kedvű is volt mindig, de hogy a gátját elvitte a jég és hogy a kis Mariska lányát nekem adta feleségül, kissé elszontyorodott. De majd visszajön még a kedve. Stájer származású ember és Csörötneken a magyar tájszólást tanulta meg. Ez a tájszólás az ő kiejtésével — egyedül az ő nyelve. Azért mindent ki tud fejezni, okos ember. Szeret politizálni. A jövőbe lát, de meszszi. A gyárak tömeges fölállitásának ellensége. A zsidókat szereti ugratni. Egyszer egész délután és este ezt huzatta a kaszinóban: „Csörötneken, Magyarlakon füttyül a sitó . . .” És mindig közbe kiabált: Auszi muz er! — Végre megkérdezte valaki, hogy miért kell neki kimenni. Ő azt felelte, hogy nem neki, hanem a stoplinak kell kimenni az üvegből. S azt nem is tudta, hogy azt a merkantilistát Stoplinak estüfolják. Azért nem antiszemita az öreg.

Ürül az üveg, de ég a dolog a kezében. Nemcsak jó barát, hanem jó családapa is. Nekem mind a kettő. Hat gyermekéhez hetediknek szegődtem. Az Isten áldja meg jobban!

5. 1900.

Február 4-én jelent meg a „Szent-Gott-hárd”-ban *Vizy Gyula* első vezércikke, a Takarékoság. Ezentúl minden sorában megmutatta, hogy igazi vérbeli ujságíró. Katonatiszt volt, majd ujságíró lett, a kispesti Társadalmi Lapokat szerkesztette nagy eredményekkel, végre hivatalhoz kötötte magát a nyugtalan vérű ember, adótiszt lett városunkban. Itt megnyerte csakhamar a közönség egy részének rokonér-

zését, később ragyogó tollával és ékesszólásának kiváló erejével az egészsznek elismerését érdemelte ki. Csupa tűz és csupa szó az egész ember. Készület nélkül gyorsan, folyékonyan szónokol. Alaposan ismeri a közhelyeket, de azért hazafias vagy társadalmi hevében keresetlen. Az ő tehetsége és munkássága jobb sorsot fog még számára kivívni. A M. A.-nak hasznos híve, mindig kész szónoka és tudósítója.

Márczius 15-én fényes ünnep volt. Csorna Jenő volt a fölkért szónok. Würth Mihály szavalt a Nemzeti dalt. Fodor Árpád fölolvasást tartott. Az elnök szintén fölolvasott élményeiből. Így fejezte be előadását: „Ezzel befejezve Önök által szivesen hallgatott értesítőmet, szivemből-lelkemből mondom: Isten éltesse hazánkat!” Majd Csorna Jenő indítványára a nagy idők egyik tanújának, a kinek Budavár bevételénél egy kartács a lábát elszakította s maig is, bár fél lábbal, de maga keresi meg a kenyerét, Czipoth József vaspolányi kisbírónak 12 koronát gyűjtöttek. Vizy Gyula tudósítása a M. A. igaz barátságáról és jó kedvéről beszél.

Ezen a tavaszon történt a híres benzinmotor-vállalat próba útja Mura-Szombatba. A M.-A.-nak három előkelő tagja ült föl az ördögös masinára, de útközben minden kocmába bementek, elfogyott a pénzük s végre a benzint itták meg. A kocsit úgy tölték haza. Epizódjaival Kovács Kálmán tudja a dolgot érdekesen előadni.

Augusztus 2-án esemény volt Szent-Gott-hárdon, hogy előadta az én drámai költemé-

nyemet, A szent-gothárdi diadalt, az évforduló
Kerényi Ignác színtársulata.

Augusztus 25-én Kossuth apánk nevenapját
ülte meg kegyelettel a M. A.

Október 28-án és nov. 25-én két czikkem
jelent meg a M. A.-ról, mely a külső és belső
állapotokat jellemzi. E cikkeket rövidítve kö-
zöljük a könyvbe, tartalmukra ugyis szükség van.

Az első cikk után *Marton Pál* tollából
„A túlcivilizált város“ czímmel egy karczolat
jelent meg, melyben kellemetlen czélzás van a
M. A.-ra. Erre irtam a második cikket. *Marton
Pál* ügyvédjelölt jó verseket irt.

Ime a cikkek!

I.

„El! ti komoly képek! ti sötétség rajzati, félre!“
Hála Istennek, van még hova fordulnunk e képektől.
Van még városunkban egy kör, a melyben szeretik egy-
mászt az emberek. És ez a kör a Magyar Asztaltársaság.
Igen, csak tessék gúnyosan mosolyogni! Itt mintha valami
bajos szigeten volna az ember, a szeretetnek, egyetértés-
nek, barátságának rózsálgató szigetén, a hol civilizációnak,
áskálódni, egymást lenézni egyszerűen lehetetlen. Mert
ide mindenki azzal a szándékkal jön, hogy másnak és
magának kellemes perczekeket szerezzen. És jól is érzi
magát itt mindenki, mert a kedélyesség, fesztelenség
elűzi e körből az élet ezer gondját, keserűségét.

Oh te aranyos jókedv! Te verőfényc, te éltető eleme,
te mindene viszontagságos életünknek! Te a nyomorú-
ságban, betegségben szinylődőnek is nyujthatsz boldog,
enyhítő pillanatokot, és tenéltüled nem boldogitanak a
kincsek s az élet egyéb javai. Illúzió vagy, de a való-
hoz tartozó; majdnem egy a mámorral. „S a mámor, az
édes mámor létünk bearanyozza.“ Rózsaszín sugárkévé-
n át nézzük a világot, ha te megszálssz és szerette szol-
gáldódat, a kecses Khariszokat érezzük magunk körül
röpködni. Illetőleg dehogylátjuk a világot meg a Khari-

szokat! Megint elragadt Pegazusom. Nem látunk egyebet
és nem tudunk semmiről a világon, mint ami ott törté-
nik asztalunknál. Lessük, eszeljük, kifőzzük és kaczag-
juk a bohóságokat és semmi egyébbel nem törődünk.
És aki az ilyen boldog pillanatokot zavarja meg, az
olyan rosszat tesz, mint aki az ember vagyona vagy
egészsége ellen tör.

Nyájas olvasó! ne gondold, hogy a részegségnek
irom apotheozisát. Ámbár Alkaiosztól kezdve nem átal-
lották a legnagyobb költők dicsőíteni e boldog állapotot
dithyramboszaikban, szerénységem a „Szent-Gothárd“
vezérekében még sem teszi azt meg. Nem azt a jó-
kedvet és mámort emlitem, melyet kizárólag a bor okoz,
hanem azt a jólérzést, melynek főalkotó eleme a lelki
közösség, a barátságos érzület. Hiszen egy rossz szó
elveszi a kedvét még a boros embernek is. A szeretet
a társaság alapja, összetartó kapcsa. Bort is isznak
ugyan e társaságban egyéb foglalkozások között, de e
ténykedést szakértelemmel üzik. Ámbár — szavahihető
komoly uri ember állítása szerint — más halandó kriti-
kus állapotba jut egy közelében levő józan asztaltárs
verejtékének párolgásától, nem józanon mégse látott
még egyet is avatatlan józan szem. Ki tehet azonban
arról, hogy a barátság és jókedv táplálója, az igazság
és a társaság közege a szőlő nedve? És még hozzá
minden harmadik litert ingyen mérük itt.*) Hát hogyné
innak! De azért úgy viseli magát e kör, hogy minden
vád, a mely ezen körülményből származhatik, lepattan
rőla.

Tagjai jogászemberek, paedagógusok, tisztviselők,
kereskedők és mesteremberek ősi testvériségben. De
ős-termelők nem jól érzik itt magukat. Örökös tagja le-
het minden tisztességes ember, aki egyszer 20 fillért
lefizetett. Polgári fölfogás szerint a tisztességes és magu-
kat rendesen viselő emberek rangfokozatot nem tekintve
leülhetnek egy asztalhoz. Nem a magasabb rangúra
nézve lealázó, hanem az alantosabbra fölemelő a dolog.
Gyöngye lábán áll annak az úrnak a tekintélye, a kinek
egészen el kell magát sánczolnia. A közeledésnek azon-
ban különböző fokai vannak, ha az érintkezés módjait
egygyé teszszük is egy helyen. Hiszen az egyenrangu

*) De csakis a 80-asból, még pedig úgy, hogy 60-asat ad-
nak szükén.

emberek sem közelednek egymáshoz egyenlő mértékben. Egymásban megbecsülni a lelkes embert, ez az első dolog s azután jön a különös érdemek megbecsülése. És ezek — ritka hely! — föltalálhatók itt. A tréfás évelődés, ingerkedés ha erősebb hangon nyilvánul, rögtön enyhíti egy másik hang; a túlbecsülés azonnal leszállítatik a kellő vonalra; távollevő személy kicsinylését nyomban beszünteti a közvélemény — s ilyenformán helyreáll a világrendi összhangot sértő zavar. Hivatalos testület belső személyes ügyeit e helyütt nem szabad tárgyalni, hacsak nem dicséretesek azok. Azonban ítél is e társaság, de nem a formák után, hanem a lényeg szerint. Itt mindenki megkapja azért a magáét; de van szíve ennek az ítélőszéknek s épen ezért igazságos.

Csak egy esetben tartja szem előtt, hogy nil, nisi bene, ha élőket éltet: a felkészültéseknél. E hely a tősztozás iskolája, hol prózában és versben dúsan virulnak a szellem virágai. Itt nem kellene Croesus király néma fiának, hogy atyját életveszélyben lássa, a nélkül is megszólalna. És mindig találna rá alkalmat vagy okot. De a főcstélyek szombatokint vannak. Az a jó szokás dívik e körben, hogy a tagok névnapjukat a család után itt is megünneplik. De nem feledkeznek meg a nemzeti vagy egyéb ünnepies alhalmakról sem, melyeket legtöbbször csakis e kör ül meg városunkban, még pedig nagyon szépen, lelkesen és komolyan, szónoklatokkal, szavalatokkal, énekekkel, zenével.

Más szürke napokon csak fenéztelenül könyökölve anekdotáznak, elmondják egymásnak dongók zümmögése mellett*) élményeiket, de néha komolyabb kérdéseket is megvitatnak. (Különösen nyelvészkedni szeretnek.) Hizen lapunk legtöbb cikke innen került ki. Szerény, de alkalmas hajlékukban nem főnnhéjázó lélekkel (lennhéjázónak mondjam-e?) ülnek e barátok szót érteni. És midőn már gyökere van csak ott, olyan urak, hogy a galambok se válogathatnák őket jobban össze, rágyujtanak egy édes-bús magyar nőtára vagy egy hamisra, melyben a Juliska leányzó passzív szerepet játszik.

A kártya, minden társadalmi élet megszibbasztója, itt számkivetett holmi. A művészetek azonban honosak. Egy-egy szép szóló-ének kiemelkedő száma a programm-

*) Ha valaki lódit, légyfogást utánoznak a hitetlen Tamások.

nak. A tagok minden hangszerhez kitünően értenek, de legkíválóbba a társaság nagybőgőse.*) Flótás is akad, aki elfelejti, hogy szerencsétlen. Aztán meg Nopcsa szerint a tánc is művészet. A ki nem hiszi, az meggyőződhetik róla itt.**) Am a szellemi tehetségek pihentetése sem bűn e körben. A névsor szerint minden alkalommal másnak szabad szunyadozni, de van aki mindig jogot formál erre, azt se bántják. Elnézők az emberek és igen jól ismerik egymás gyöngéit. Van, a ki nem enged mást anekdotázni; van, a ki még a levegőjét is dicséri stb. Hagyják őket, legyenek boldogok. És az ősi patkánykorszak boldog részesei — hála Istennek — most is boldogan élnek és uralkodnak. Éljenek is sokáig!

Főleg a női ajkacsák túlzása az, hogy mindez csak a szórakozás önző czéljából történik. Pedig nemcsak a maguk bűjábaját felejtik itt az emberek, hanem a mások keserőségeit is enyhítik. 180—200 koronát minden karácsonykor szegény gyermekek fölruházására fordít az asztaltársaság. Ez össze: a beiratási 20 fillérből, a szombati 4 filléryi díjakból, adományokból, németpénzkből és amerikai árverésekből jön össze. Mik a németpénzek? Szombat este kitűznek egy fél órát, melyben csak magyarul szabad beszélni, s minden idegen szóért 2 fillér büntetést kell fizetni. Hát az amerikai licitáció? Valaki ajándékoz egy tárgyat, ezt azután úgy árverezik el, hogy a többet ígérő az előbbi és az új kikiáltási ár közötti különbséget befizeti. Így azután oly összeg jön össze, mely esetleg a tárgy értékét tisztesen is fölülmulja.

Többre is van szükség ez évben, mert diszesebben kell megünnepelni az idei karácsonyt. Ez lesz ugyanis Isten kegyelméből az asztaltársaságnak tizedik karácsonya. Hálaadó, szerény szívvel fogja megülni ezt az örömnapot, személyek kultusza nélkül. Nem üti meg a nagy dobos te, és e cikk írójának is vége lenne, ha napfényre jönne kiléte. Megbízás nélkül, de jó szándékkal készült e cikk.

Áldja meg az Ég e derék kört, hogy egyetértése, önérzete és ereje a jótékonyaságra csak emelkedjék és áradjon ki belőle a jó szellem, a szeretet egész Szent-Gothárdra!

*) Molnár Bandi.

***) Czélszás Csorna Jenőre.

II.

E héten az asztaltársaság a nőegylet hasonló célú jótékony mulatsága miatt áthelyezte a szombatot csütörtökre. Miért ne, ha márczius 15-ét át lehetett hivatalosan helyezni április 11-ére? A körözött meghívón láthattuk, hogy száznál több tag van. De tulajdonképen kevés ember kivételével szellemileg mindenki idetartozónak érzi már magát Szent-Gothárdon. Nem kell hozzá nagy optimizmus, ha azt reméljük, hogy e társaság nivelláló és közlő hatása alatt nem sokáig lesznek úgyneve ett „klikkek.“ Hát mi van még ezen kívül összetartó csoport? Csak egyes emberek vannak, akik magukban, elszigetelve tengődnek.

Hát nézzük csak, hogy szenvedtek itt az emberek csütörtöki szombaton? Nyolcz óra tájban vagy harminczan összejöttek búrok és nem búrok.

Pedig hiányoztak néhányan azon törzsökös tagok közül, akik szeretnek itt „szabadon tenyészni.“ Szereljük a princzipálisoka is itt látni, hogy ne tehessenek szemrehányásokat. A sivatag homokjáról elnevezett lovagrend is bánatos szívvél nélkülözte gyengélkedő nagymesterét. De volt ott olyan ritka ur is, aki csak most fődözte föl, hogy a zöld falon az elkámfoncsorodott tükör helyett új van, pazar.*) Erre a tagra mindjárt rámodta valaki, hogy:

Edwárd király, angol király

Léptet fakó lován.

Hadd látom, — ugymond — mennyit ér

A welszi tartomány?

Ki, hova elhelyezkedett, s kezdetét vette a csendes, szomszédos eszmecsere 3 deczis üvegek mellett. Kilencz óra után megérkezett a koncert férfikara. Ekkor megkezdődött a hivatalos félóra, melyen nem szabad idegen szót kiejteni. Ennek végeztével az amerikai árverés történt meg. Négy ajándéktárgy vár még kisorsozásra. Most is 11 korona jött be egy üveg likőrért, mint multkor 3 kánaáni kortéért. A nyertes azonban visszaadta a tárgyat a társaságnak újabb árverés végett, miután vagy 6 koronájába került. Vár még egy skatulya szivarveg is végére végre. Ah, végek! már legelső nagy lírikusunk is megénekelt benneteket.

*) Wellisch Béla.

Vitézek! mi lehet
E széles föld felett
Szebb dolog a végeknél?

Gyűjti is az asztaltársaság a szivarvégeket az öreg honvédek számára.

Az árverés után összetelepült egy nagy derékszögű teríték mellé az egész társaság. Bejöttek a zenészek s a régóta nem hallott búr induló hangjaival megkezdték a művészi estét.

Ennek befejeztével a baráti ragaszkodásnak megható jelét tapasztaltuk. Meleg szavakkal köszöntötte föl kiváló szónokunk egyik érdemes Károly barátunkat,*) a ki nevenapja óta először jelent meg szerető körünkben. Ő természetesen örömmel fogadta az ovációt s boldogságának külső szép és jó jelei csakhamar megtöltötték az asztalt. Volt is azután borozás, de bachanália nem. A borok eleinte mennyiségüknél fogva kölletleneknek mutatkoztak, de megmutattuk „mit vihet ki erős szívláng alatt az elszántság hatalma és az érczakarat.“

Közigazgatási borokra ugyan ez alkalommal nem került a sor, sem az örökös elnökök elbeszéléseire a Thaisz-érából. A jóízű öreg úr az 1838-iki árvizben szíletett, hivatott asztalelnök, ma nem merülhetett el a grófok és hetérák romantikus világába, de elénekelte a „Betyár vagyok“ kezdetű kedves nótáját, melyért haddan tiz liter bor járt ki neki. Volt egy pár szép dিকেzió, jó nevetés. De mindennek vége szokott lenni. „Annak következtében“ és a föld árnyékában (= az éj bizonytalan órájában) „rendkívüli rendben“ elvonult a társaság. Aki erre a társaságra rosszat tudna mondani, arra azt mondom, hogy nem Szent-Gothárd alszik,**) hanem

„Az alszik, az alszik,

Mint csecsemő gyermek anyja lágy ölében.“

Különben pedig bezárom leveletem. azt mondván Zrinyivel: „Ne bántsá a magyar asztaltársaságot!“

Decemberben *Mathiasz Artúr* tanár vette át a szerkesztést. Zongorázni, hegedülni és énekelni kitünően tud. A M. A.-nak ezzel igen

*) Mayer Károlyt.

**) Czélzás Marton cikikére.

sokat használ. Bárkalakó. Szorgalmasabb tag volt, hajh, mikor még nem vette fel Hymen rózsalánczait.

E hó 8-án fényes Vörösmarty-ünnep volt, születésének 100 éves évfordulója alkalmából. Csorna Jenő tartotta a szónoklatot, Fodor Árpád elszavalta a Fóti dalt, Mathiasz Artúr fölolvastatott. A műsoron kívül még szép beszédek tartottak Vízgy Gyula, Schaffer Imre dr., Kovács Kálmán és az elnök. A M. A. ez alkalommal saját czéljaira 30 koronát s a Vörösmarty-szoborra 50 koronát gyűjtött.

Egy héttel előbb, mikor ez ünnepélyt megbeszéltek, kritikus napja volt az elnöknek. Fölállt beszélni és azt mondta, hogy Vörösmarty így szól Szegeden: „Magyarország nem volt, hanem lesz!” Beszéde alatt a másik asztalhoz párolgott egyenkint a közönség. Később képes levelezőlapon írt Krügernek üdvözlőt, de valaki aláírta az ő csúf-nevét. Erre ő azt írta: Majom, ez alá meg később az ő nevét. Ezen a vigestén szerezte Csorna Jenő a Gésák ismert dallamára a következő dalt:

Elment már a Krügernek az államokirat.
Kovács Anti az asztalnál magára maradt.
Alighogy elküldötte a levelet nekik,
A búrok az angolokat mindegyre verik.
Csip-csup cserebóg,
Nézd, az orrod hogyan lóg
Jeremiás, Jónás
Csókoljátok egymást.

Magelláni csatasíkon győztek a búrok,
Az Antiban az önérték még jobban buzog,
Mert azt hiszi, hogy ez mind csak az ő érdeme.
Azért csillog, azért villog úgy a két szeme.

Csip-csup cserebóg
Nézd, a füled hogyan lóg
Jeremiás, Jónás
Pofozzátok egymást.

*

A kereszténységnek 1900., s a M. A.-nak tizedik karácsonya minden eddigi ünnepet fölülmúlt. A pénztár készletét gyűjtőiv kibocsátásával gyarapítottuk. Ennek a fejére én irtam verset s a nagy összegű gyűjtés, valamint a vásárlás Pum Károly derék munkája volt. Mindössze 253 korona 12 fillére volt a M. A.-nak karácsonykor. Ezen az összegben 16 gyermek kapott ruházatot tetőtől-talpig. Gyönyörű karácsonyfa volt és díszes nagy közönség, mely az összes szobákat megtöltötte. Az ünnepi beszédet ismét Csorna Jenő tartotta remekül. Ezután egy gyermek elszavalta „A megfagyott gyermek”-et. Majd a M. A. tagjaiból alakult férfikar adta elő Pum Károly vezetése alatt Beethoven Isten dicsőségét. Kiosztás után pedig az én kis köszönkölteményemet mondta el egy gimnázista. Vacsora után szépen szóltak Csorna, Vízgy és Bauer József. Ez utóbbi írta meg a tudósítást is a lapba.

Bauer Józsefnek különösen az önkéntes tüzoltóságnál vannak nagy érdemei, melynek 1896-tól kezdve buzgó titkára. Évi jelentései mintaszerűek. Kitünő szónok.

Ez évben két érdekes alakja költözött el a M. A.-nak, két jó barát: *Brunner Imre* vasuti tiszt és *Zabák Kálmán* dohánygyári kezelő. Olyanok voltak, mint egy falat kenyér. Zabák mindenre azt mondta előre: *Igazad van, úgy van, ez az!* — még nem is tudta, miről van szó.

„Kedves barátom, barátom, jó estét kívánok!“
 Így koczintott sűrűen. Szerették a jót mind
 a ketten.

Csupa szív *Csaplovits Gyula* nyug. telek-
 könyvvezető barátunk is, de már nem helyesel
 mindent. Alapos nézetei vannak, tartalmas em-
 ber s a mellett kiváló derült kedélyű. Tud be-
 szélni a régi időkről is. Bögrének hív minden
 edényt.

Ettingshausen Ödön fiatal takarékpénztári
 könyvelő maga az egészség és férfierő. Rátarti
 ember.

Weber Gusztáv kir. aljegyző nagy demok-
 rata, a legujabb búr. Tiszta lelkű ember. Vö-
 legény.

Gulden Rezső és *Zöldy József* dohány-
 gyári tisztek is kedvelt tagok. Zöldy lelkes és jó
 énekes.

6. 1901.

A legnagyobb ünnepnek, a tízéves fönn-
 állás megülésének évében ismét márczius 15-ike
 az első állomás.

Vizy Gyula gyönyörű szónoklatáról így
 ír a „Szent-Gotthárd“: Szívből fakadt szívhez
 szóló beszéd volt, mely melegségével, közvet-
 lenségével, igazságával magával ragadta a kö-
 zönséget. Beszélt a magyar nép erényeiről,
 bűneiről, hazaszeretetről és kicsinyes hibáiról,
 a 48-iki márczius 15-ikéről és a mairól és min-
 denről méltóságteljesen, a nap jellegéhez és
 fontosságához illően. Igazán hálával tartozik
 neki úgy a M. A. azért, mert felszólításának
 engedve, vállalkozott a beszédre, mint a nagy-

közönség, hogy ily gyönyörű beszédet hallgat-
 hatott.

Május 25-én közgyűlés volt. Ezen ujból
 megválasztották nagy ünnepléssel a tízéves el-
 nököt, Kovács Antalt s ezzel akarták megczá-
 folni azt az állítását, hogy ő örökös elnök.
 Alelnök maradt Pum Károly, titkár lett Vizy
 Gyula, pénztárnok Molnár Gyula és pohárnok
 Lomosics Ferencz járásbirósági irnok. Ez évben
 már közintézetek is hozzájárultak a M. A. segí-
 téséhez. A Szent-gotthárdi Általános Takarékpénztár
 és a Szent-gotthárdi Takarékpénztár
 egyenkint 20—20 koronát adományoztak. Tartsa
 meg az Isten e jó szokásukat.

A 10 éves ünnepre egész évben készült
 a M. A., majálist is akart rendezni, de minden
 elmaradt. Viszályok voltak, melyekről jobb hall-
 gatni. Reméljük, hogy most már nem fognak
 többé előfordúlni. (V. ö. 23. és 24. l.)

Uj vért, uj hangot hoztak ez évben a
 társaságba a Huppáriak. Így nevezzük *More*
Sándor tanárt és *Wittek B. Zoltán* aljegyzőt.
 Ivadéka a Magyarság előtti népek cz. fejezet-
 ben leirt Hupparios-családnak. Kitűnően össze-
 tanultak néhány tősgyökeres magyar népdalt,
 kanász-nótákat. Remekül adják elő ezeket. Wittek
 jeles zenész. *More* pedig lantos

Nem daltermő vidékünk tenyerén hordozza
 azt, a ki uj dalt hoz. Ők tehát, kik az ország
 különféle vidékeiről adnak elő eredeti színész-
 kedéssel dalokat, igen kedvelt alakok. Ime ne-
 hány mutatvány:

Édös rúzsám, te veled
 Mán beszélni se löhet.

Velem bizony úgy löhet
Éppen, miként te veled. (Ormánság.)
(Baranya.)

Hopp, szent asszony, Isten lánya,
Hej, gyere velem egy pár tánczra,
Hej, gyere velem egy pár tánczra.
Fogd a kontyod, hogy ne lógjon,
Hej, hogy a vége el ne kopjon.

Iliás! Tóbiás!
Túrós dödölye,
Mákos dödölye,
Kertbe vannak a tikok,
Kertbe, kertbe, kertbe, kertbe,
Kertbe, kertbe, kertbe, kertbe,
— Höss ki befűle! (Székelyföld.)

Hallottad-e hírét Zala-Egörszögnek?
Annak a hírös és fekete tömlőcznek?
Kilenez funtos vasat ott én elszaggattam,
A tizediket is jó mögváslétottam. (Zala.)

Ha elkészül bográcsos ebédöm,
Mellé ülök magam mög a cselédöm,
D'úgy jó lakom fordított kásával,
Mint az geróf roszipárlíjával. (Somogy.)

More meghonosítá a pipa intézményét
a M. A.-ban.

Mikor *Czigány János* adótárnok, az öröklé
töprenkedő, bemutatkozott Morenak, ez így
szóla: „Szervusz testvér, én meg More vagyok.”

Mozsolics István ügyvédjelölt és *Bodnár
Lajos* tanár csak nem régen jöttek közénk.
Bodnár characteristicus magyar ref. ember.
Sokat és okosan beszél. Kissé túlzó.

A Huppáriak, Csorna, Víz és csekélység
gem az idén lapot is akartak szerkeszteni a

M. A. körében. Tartottunk is Vizynél egy szer-
kesztői ülést. Összeirtunk néhány jellemző ver-
set a tagokra. Megittunk néhány liter bort, de
lap nem lett. Annyira mentünk vele mint a
polgári körrel, benzinmotorral, 1664-iki had-
művelettel.

De mégis lett belőle valami. Ez a könyv.
Mert akkor jöttem arra a gondolatra, hogy ilyes-
mit csinálhatnék. Néhány tárczát terveztem csak,
és július elejétől az ünnep utáni szombatig, ok-
tóber 5-ig, lettek hosszú tárczák.

Végül bemutatam az én rossz fotografiá-
mat is, hogy teljes legyen a sor. Csorna Jenő
készítette, még mielőtt az ő rajza elkészült, és
zárt borítékban átadta Pum Károlynak. Én csak
most bontom föl. Szavamat adtam rá, hogy
akármiről lesz benne, változatlanul közlöm. Ime:

És most midőn az élőképek sorozatának
a végére jutottunk, legyen szabad nekem mint
csöndes szemlélőnek egy karcyszerű gyors fel-
vételt bemutatni a mi fáradhatatlan buzgó his-
torikusunkról Fodor Árpádról.

A magyar asztaltársaságnak őszintébb, lel-
kesebb hive nincs nálánál, még talán az elnököt
sem véve ki. Mert míg az elnököt — kétségtelen
ügyyszeretétén kívül — csábítja a „dicsőség
verőfénye” is, addig Árpai barátunk szerényen
megvonulva az asztal végén vagy otthon szo-
bája rejtekében; itt derült, soha nem sértő tré-
fáival, elmés szójátékaival, ott a jó társaságot
tisztán szerető lelkének egész melegétől átita-
tott tollával szolgálja az Asztalt. De szeretjük
is őt viszont mindnyájan „az asztal kedvencét”,
mint a hogy a testvérek szeretik a „mama
kedvencét”. Különbén Duna-Vecse szülte, Buda-

pest, s a leggyöngédebb szülei szeretet nevelte. 4 éve van köztünk mint gimnáziumi tanár. — Tanítványai csak úgy szeretik mint a M. A. Egyetlen hibája, hogy árnyékolás is legyen a képen, hogy néha jó kedve túlcsepog a megszokott professori komolyság conventiós határain, és hogy az utóbbi hónapokban megházasodott s azóta ritkábban vonul meg a M. A. szögletében.

Jól van no!

7. A tagok névsora.

A M. A. névsorát Pum Károly tartja számon. Névkönyvünk azonban csak 1900 óta van. Ennek első lapjára Szabó István vámnótája van írva. Az új könyvbe már eltávozott tagokat is beírt az alelnök s azóta is sokan eltávoztak. Jelenleg helybeli és közeli tagok 137-en, távollévők 47-en vannak. A tagok száma tehát: 184.

A névsor a következő:

Aeby Alfréd Schweicz, Altmann Manó Temesvár, Agulár Antal Budapest, Bauer József, Babos József Vasvár, Böhm Ádám *volt pénztáros*, Bagula István, Bartal Antal Tótfalú, Brunner Imre Körmend, Bietler Ferencz, Bona Gábor, Böröcz Béla Mindszent, Bodnár Lajos, Benkő Károly, Csorna Jenő, Csukovics József, Csaplovits Elek Keszthely, Csaplovits Gyula, Czigány János, Cseley József, Demetrovics Ferencz, Domainkó Ferencz, Erdélyi Jenő dr., Eger Antal Kis-Czell, Etingshausen Ödön, Einbeck János, Fodor Árpád, Faragó János, Friedrich Jakab, Fodor Károly Kethely, Fodor Elek, Grünbaum József, Grünbaum Jakab, Galamb

András Kalocsa, Günsberger Izidor, Gries Lajos, Gyenge Károly Selmezbánya, Gösztl Károly, Gulden Rezső, Huber Miksa, Heilmann Károly, Hertz Sándor, Hegedüs Géza *gazda*, Hambek Károly, *volt tükár*, Hambek Gyula Vas-Körtvélyes, Hittaller Ede, Hacker Alajos, Horváth József, Horváth Nándor, Horváth Ferencz, Horváth N. Haberbusch János, Höll Antal, Hitz Theophil, Heuberger Gyula Grác, Heinrich Zsiga, Juhász Károly Imre, Budapest, Jurkó István Rába-Keresztúr, Illiás Imre Alsó-Szölnök, Klein Ferencz, Karácsony János, Kollay Alfréd, Kovács Károly, Kovács Kálmán *biz. elnök*, Körösy Péter Körmend, Kovács Antal *egyl. elnök*, Klamper Zsigmond Szombathely, Kazay Rezső *tiszteletbeli elnök* Kolozsvár, Kovács Gergely Szatmár, Kutrucz Rezső, Kartner Ferencz Temesvár, Kereszturi Vincze Alsó-Szölnök, Kandel Ödön, Konez János Szombathely, Lang Károly, Lang Károly, Lewisch Adolf, Lewisch Robert Szombathely, Lipp Károly, Luthár Lajos, Leyrer Károly Dobra, Leszner Alfréd, Lomosics Ferencz *pohárnok*, Lang József, Lengyel Lajos Szombathely, Löw György, Lomoschitz Károly, Ledermayer István, Leitereg László Kethely, Molnár Endre, Matauscek József Muraszombat, Mang Ede, Molnár Gyula *pénztáros*, Mittli Sándor Vasvár, Mathis Gyula, Marits Zsiga, Mayer Miksa, Mayer Ignác Szécsi-Szent-László, Meinhold Aurel Grác, Müller Ede Rába-Füzes, Mikos Márton Körtvélyes, Mayer Károly, Miklovits József, Mathiasz Arthúr, Marton Pál Budapest, More Sándor, Mozsolics István, Martin Antal Rába-Keresztúr, Németh Ernő, Németh Mihály, Nagy Károly, Németh-Ujvár, Nagy

Gábor, Nagl József, Nagy Béla *volt háznagy*.
 Oláh József Nagy-Károly, Omischl József,
 Omann János, Orbán Ignác, Pyber Károly,
 ifj. Platz Antal, Peischl József Pozsony, Papp
 Antal, Philipp Miksa, Pulay Ferencz dr., Pintér
 János, Pócza Ferencz, Pum Károly *egyl. alet-*
nők, id. Reischl Gyula, ifj. Reischl Gyula, Rei-
 nik János, Rituper István, Reszl Alajos Rába-
 Szent-Márton, Rosmann Lajos, Ruisz Ede, Reich-
 mann Ármin, Rechnitzer Pál, Risztics János
 Privigye, Rusa Béla, Rechnitzer Ernő, Schaffer
 Imre dr., Schmidt Győző Szentés, Schmidt
 József, Szabó István Jutas, Szabó István, Sin-
 kovics Gyula Pozsony, Szigeti Mór, Simony
 Mihály Szombathely, Sperner Anzelm, Szom-
 mer Ferencz, Stegmüller György Arad, Schrei-
 ner Zsigmond, Szulcz József, Szabó Lajos
 Gyanafalva, Sárkány Ferencz Kis-Czell, Szaka-
 sits Ferencz, Schlesinger Ármin dr., Schlesin-
 ger Rafaél, Schmidl Béla, Schmidt Rezső Szepsi-
 Szent-György, Surányi Antal, Stolcz Ferencz
 Budapest, Szabó Mihály Marczaltó, Tomcsá-
 nyi Béla, *volt titkár*, Tancó Miklós, Takács
 József, Tóth Géza Turnicha. Uzoni Zoltán,
 Varga Gábor dr., Vízgyula *titkár*, Végh Gyula,
 Würth Mihály, Wellisch Béla, Wagner Antal
 Rába-Keresztúr, Végh Ferencz, Vudy Antal,
 Wagner János Grác, Vargyassy Gyula Kolozs-
 vár, Weber Gusztáv, Várady Mór Leoben,
 Wittek B. Zoltán, Wehofsits Károly Nagyszőlő,
 Zabák Kálmán Szomolnok, Zöldy József.

8. A M. A. asztaltársaság költészete.

Petőfi emlékezete.

Magyar nép legdicsebb fia, Petőfi!
 Ki lant- és karddal fényt adál nekünk,
 Lerogynak im hazád parányi, fői,
 Ma hantidon, tiéd ma ihletünk.
 Sötét Segesvár ötven éve vett el.
 S mi, lelkünk lelke, véled elbukánk.
 De élünk újra ifju lehelettel.
 S te élsz, a meddig él egy unokánk.

Bucsút se vettél, néped úgy hagyád itt
 Könnyebb halál, honodnak ám nehezb.
 Nem hitte — vesztve gyermekit s apát —
 Nagy Isten! őt is még hogy elvehesd.
A hősokeket egy közös sírnak adták . . .
 Ma búcsuzunk? Nem! Együlünk veled.
S ki érted halt meg, szent világszabadság,
Áldó imába mondjuk e nevet.

Üdvözve légy, te tiszta lélek, üdvöz!
 Magyar színészet honfi-harczosa.
 Ki azt hívéd, ez út vezérel üdvhöz,
 De néked ez csak bajt s nyomort hozza.
Arany kalászzal ékes rónaságot
 Bejártad küzdve, és a négy folyót,
De bolygó lábaid szőz tövisre hágott,
 Mert szellemednek más iránya volt.

Költő valál, nem! mondjuk így: a költő.
 Ki dall, ha érez s szívszakadva zeng.
 Egy nemzetet újabb hajnalra keltő,
 Kinek nem tolla, keble a mienk.
 Ki ostorozza önhonát s *virágát*,
 Bár szíve majd hogy megszakad belé.
 E kétországos nemzet annyi ágát,
 Hogy ál-dicsőség húz *Pató* felé.

Magyar nemesség! nem kimélve tép meg;
 Nincs gát, minek engedve térne ki.
 Kiált merész apostola a népnek.
 „Még kér a nép, most adjatok neki!”

Előre tudja sorsodat, jövődet,
Hazám, *tülkon kísérő lépteid.*
És „*Talpra, föl magyar!*“ riad előtted
Midőn a fölkelésnek percze itt.

A harcmezőn is zenge lantodon dal:
Előre katonák! Elő magyar!
És déva, Szászsebesnél honfi gonddal
Tevéd meg, mit tehet a hősi kar.
De jaj! Segesvár elragadt orozva.
Haló porod a földdel egyvelült
Áldott halál! nem látta, hogy honodra
Rabláncz s alázás éhes ölyve ült.

Oh hagyjunk ezt! égő sebünk begyógyult,
S alvó szívünk megint kigyúladott.
Tompán kezdtek s szegény „golyánk“ de búszult,
Utóbb ám lángod dús Aranyt adott.
A csárda romjain majd Pautheon áll.
Magyar dicsőség, *üstökös* vagy im!
Bizony nem hittünk másnak *méteornál*,
Térj vissza ész s a munka szárnyain!

De nagy csak úgy lehet hazánk, ha vélünk
Vagy őriző szellem gyanánt, nagyunk!
Ha hon- s családi érzetidben élünk
Ha hozzád hívek, méltóak vagyunk.
Dicső emléked áldassék időtlen.
Zöld *cipruszlombok* ékeztüljenek
Szent hantidon s a lenge száz levélen
A *szerelem gyöngyözri* üljenek.

Köszönő vers 1900 karácsonyára.

Ezerkilencszáz éve Messiás
Szállott a földre, égi ige.
Köszönti őt Keletről bölcs triász
S eléje kincseket terite.

De néki nem való aranyhalom,
Se tömjén, mirra; — szív, igaz, csak.
S a pásztorok a drágaságokon
Szívök repesve osztakoznak.

A szeretetnek csillaga vezérl
Titeket is ma, jó atyáink,
E pásztorok mit kapnak, im ezér'
Felétek égi pálmaág int.

Istennek adtok így ajándokot,
Segítve azt, ki arra vágyott.
Kicsiny szívünk is ily imát dobog:
Ég áldja meg e társaságot!

Karácsonyi gyűjtővers.

Nagyra becsült Uram! Jó magyar-asztaltag!
Ha eljöttél, nemde, mindig marasztaltak?
De nem igen jöttél, ám a filléreket
Szúrd le! — Majd Neked is az Ég úgy méreget.

Prémes bundád vagyon, ezüstfejű botod,
Klakk-lakk-frakkod s lajbid, tarka, (uj, nem kopott!)
Kamáslid, biciklid! S kincset nyersz harácson.
Hadd tudj' a szegény is: mi a szent Karácson!

Molnár Bandi 1900-iki névnapjára.*)

Hol vagy öreg szerszám,
Boldogító-lantom?
Szépen zengj ma, szívből
Szívhez szóló hangon!

A kit bálványozunk
Egytől egyig rendre:
Névnapját üli ma
Tisztelt Molnár Endre.

Nemes, igaz, derék
Dalomnak férfia.
A polgárerenynek
Nincsen benne hija.

Jobb kobozt érdemel,
De ezt kell használnom,
Mert nincs jobb. S hallgatni?
Azt ma ki nem állom.

Olyan lant kellene,
Melynek minden húrja
Zengzetén a holt szív
Dobogni tanulna.

Csevegni a csermely,
Zúgni a zivatar,
Szeretni az ember,
Akar vagy nem akar.

Igaz, minden ember
Úgy szereti, mint én,
Ismerői és a
Magyar Asztal szintén.

De csak oly lant volna
Mégis méltó hozzá,
Mely a szívet-lelket
Szent pezsgésbe hozná.

*) A kartonra írt szép emléklapokat Cseley József rajzta-
nár díszítette rajzaival és festményeivel és a tagok aláírták.

Előre tudja sorsodat, jövődet,
Hazám, *tülkon kíséri lépteid.*
És „*Talpra, föl magyar!*” riad előtted
Midőn a fölkelésnek percze itt.

A harcmezőn is zenge lantodon dal:
Előre katonák! Elő magyar!
És déva, Szászsebesnél honfi gonddal
Tevéd meg, mit tehet a hősi kar.
De jaj! Segesvár elragadt orozva.
Haló porod a földdel egyvelült
Áldott halál! nem látta, hogy honodra
Rabláncz s alázás éhes ölyveült.

Óh hagyjnk ezt! égő sebünk begyógyult,
S alvó szívünk megint kigyúladott.
Tompán kezdtük s szegény „golyánk” de búsult,
Utóbb ám lángod dús Aranyt adott.
A csárda romjain majd Pautheon áll.
Magyar dicsőség, *üstökös* vagy im!
Bizony nem hittünk másnak *métcornál*,
Térj vissza ész s a munka szárnyain!

De nagy csak úgy lehet hazánk, ha véltünk
Vagy őriző szellem gyanánt, nagyunk!
Ha hon- s családi érzetiben élünk
Ha hozzád hívek, méltóak vagyunk.
Dicső emléked áldassék időtlen.
Zöld *czipruszlombok* ékesüljenek
Szent hantidon s a lengő száz levélen
A *szerilem gyönygezri* üljenek.

Köszönő vers 1900 karácsonyára.

Ezerkilencszáz éve Messiás
Szállott a földre, égi ige.
Köszönti őt Keletről bölcs triász
S eléje kincseket terite.

De néki nem való aranyhalom,
Se tömjén, mirra; — szív, igaz, csak.
S a pásztorok a drágaságokon
Szívök repesve osztakoznak.

A szeretetnek csillaga vezérl
Titeket is ma, jó atyáink.
E pásztorok mit kapnak, im ezér'
Felétek égi pálmaág int.

Istennek adtok így ajándokot,
Segítve azt, ki arra vágyott.
Kicsiny szívünk is ily imát dobog:
Ég áldja meg e társaságot!

Karácsonyi gyűjtővers.

Nagyra becsült Uram! Jó magyar-asztaltag!
Ha eljöttél, nemde, mindig marasztaltak?
De nem igen jöttél, ám a filléreket
Szűrd le! — Majd Neked is az Ég úgy méreget.

Prémes bundád vagyon, ezüstfejű botod,
Klakk-lakk-frakkod s lajbid, tarka, (uj, nem kopott!)
Kamásli, biczikli! S kincset nyersz harácson.
Hadd tudj' a szegény is: mi a szent Karácson!

Molnár Bandi 1900-iki névnapjára.*)

Hol vagy öreg szerszám,
Boldogító lantom?
Szépen zengj ma, szivből
Szívhez szóló hangon!

Olyan lant kellene,
Melynek minden húrja
Zengzetén a holt szív
Dobogni tanulna.

A kit bálványozunk
Egytől egyig rendre:
Névnapját üli ma
Tisztelt Molnár Endre.

Csevegni a csermely,
Zúgni a zivatar,
Szeretni az ember,
Akar vagy nem akar.

Nemes, igaz, derék
Dalomnak férfia.
A polgárérénynek
Nincsen benne hija.

Igaz, minden ember
Ugy szereti, mint én,
Ismerői és a
Magyar Asztal szintén.

Jobb kobozt érdemel,
De ezt kell használnom,
Mert nincs jobb. S hallgatni?
Azt ma ki nem állom.

De csak oly lant volna
Mégis méltó hozzá,
Mely a szívet-lelket
Szent pezsgésbe hozná.

*) A kartonra írt szép emléklapokat Cseley József rajzta-nár díszítette rajzaival és festményeivel és a tagok aláírták.

Am, ha e hangszeren
Legyen bármi gyöngye,
Az ő nevét zengem,
A költészet gyöngye.

Nevével a dalom
Megindít mindenkit,
Minden érző szívet
Kellemmel megrendít.

S minthogy úgy szeretjük,
Áldja meg az Isten!
Mint ő máson, az Ég
Rajta is segítsen!

Vássék meg az idő
Vasfoga Órajta
Soká éljen! Soha
Se kerüljön bajba.

Legyen családjával
És velünk is boldog,
Folyjon az asztalnál
A kedvéből bor sok.

Húzza Neki vígan
Prímás, bőgős, kontrás
Soká éljen velünk
Boldog Molnár András!

Pum Károly 1900-iki névnapjára.*)

Neved napja ünnep
Aelnökünk, Károly
Ma itt kedvet, érzést
Semmi se határol.

Eléd öntjük lelkünk,
Nem jár az ma máshol.
Itt van a tied is,
Szeretethen gázol.

Itt vagyunk Teveled,
De volnánk akárhol,
Tőled a távolság
Soha el nem árkol.

Mert szivekkel volna
Teli az a távol,
A mely tőled minket
Elválasztna, Károly.

S nincsen hegyen-völgyön
Vagy kertben virág oly
Üde, mint az érzés,
Melyet szívünk ápol.

A jó barát mostan
Olyat hall magáról,
Mire se ég, se föld
Soha rá nem czáfol.

S ez az, hogy barátunk
Soha el nem ázol,
Bár a hegy levében
Az orrod is gázol.

De a magyar asztal
Egyébről se vádol,
Pedig az emberre
Minden rosszat rától.

Azért e nap nem kell
Ezt mondanom: „Kár oly
Kicsit kiáltani,
Hogy éljen a Károly!”

*) Szintén emléklapok.

Kovács Kálmán 1900-iki nevenapjára.

A barátság erős állvány.
Nem árt neki semmi ármány,
Semmi hátrány, semmi kátrány.
Szívünkben ez szentelt bálvány.

Ez érzés s Te belénk szállván
Kedves jó barátunk, Kálmán,
Barátság s Te együtt járván,
Elmerengünk szívünk álmán.

Mint az égen a szivárvány,
Szívd föl a bort, de ne árván:
Barátid közt, legyen bárhány,
S ne légy hétszín, kebled tárván.

Rég megmondta a bölcs Kármán,
Akkor még ép észszel járván,
Hogy baráti pár pohárkán
Átlépünk a gondnak árkan.

Ma kedvemben ülnék bálnán,
Száguldoznék bányatárnán,
Átugrálnék bárki árnyán,
Szállnék vidám fecskeszárnyán.

Be is rugok, mint egy ártány.
Érted azért ez se kár tán.
Neved napja — de nem árt ám —
Majd meglátszik lábam jártán.

S hogy neked se ártson járvány,
Semmiféle rút találmány,
Iszunk egyet, azt kívánván:
Soká s jól élj, kedves Kálmán!

Episztoła.

Vig Liviuszi, Magyar Asztal nagy multját ki meséled
S visszaviszel minket az özönvíz előtti időkre,
Hogy példát statuálj elkoreshűlt juveneszeknek,
Kik az örök mosolyú Bakkusnak nem követői

S áldozatot nem hoznak öreg Noe tisztelőtére,
Sörnek és más rongy gugyinak áldozni sietnek,
Mely csak a buta németnek s rosz vendnek az itka,
Mind, kik a veritasznak élnek, hivei lesznek
Eszméidnek, mert hisz a „borban van az igazság.“

Régiek úgy tudják, három helyt fészkel a jó bor:
Bendőd ha tele van, hasból jön a „szállók az úrhoz“
S korgó gyomrod áradoz a bú-bőffenetektől;
Mig, ha szived mélyén lakozik, úgy lelkesen ágálsz
S átöleled forró érzéssel a czimbora-pajtást;
S haj! ha fejedbe kerül, vagy dúlsz, mint éjszaki szélvész,
Vagy potya bor zamatos csókjával tisztel a bögös,
Hogy végső koronádtól is megváljon a tárczád;
Más dühödötten járja a kánkánt s döntőget asztalt,
Vagy feje álomtól lankadtan hull le a mellre.
Néha lehordja az ingatag embert az emeletről
A földszintre, legyőzve, legyűrve a gyöngye kismélt.
Úgy tudom, őt czim van, mik feljogosítanak ivásra:
Látogatóba jövő, a jelen szonj és a jövőndő,
A jó s drága borok, vagy más kitalált ok.

Üdv neked, oh hegedős, ki e szent nedű tisztelőtére
A Magyar Asztal híret festve, éncet mondasz.
A költő, ha iszik jó bort, jó verseket ír is,
Mint füvet a zápor, jó eszmét úgy szül a jó bor.
Melletted praeceptor, praetor, censor, a quaestor,
Hol járok, — pardon! — hogy elhagyom azt, ki az első
S tiz esztendőök óta kotelja az elnöki székot.
A ki kimond mit akar, s mit nem fog akarni, olyat hall.
Mert szomjas hasakat anzággal senki se tarthat.
S a ki elnök után jön, a békés alelölülő,
Kit dicsérnek mindenek, hisz ő az egyedüli,
Ki kiegyenlíti az asztali harezai csatákat,
S nem mozdul „Vám“-ból, míg egyezségre nem jönnek,
— Bölcsen tudván, hogy vita vége hajnali óra.
A falú pennájával látjuk a bárka urát is,
Bennlaki, víg tanárok, mint testőröktől övezve,
Kik a hosszú utat mutogatják — Vámtól a házig.
— Bár az asztalnál rendes tag egy uti biztos,
Ámde annak néha a nappali útja se biztos.
Fiskális, nótárus két-éltű s — laki testvér.
Mig tüdejük szedi szemben a bárkai kert tüde légét,
A magyar asztalnál működnek mestéri módon
A kopolyúkkal, mik a szeszt oly könnyen eresztik.
A „matyimókus“ bárka lakói legszolidabbja,

Éjjeli neszre ugrik az ágyból s ront be a „Vám“-ba.
És „füle-lóg“ — bornak s szerelemnek víg danolója,
A kihez indul gyöngye esésű, ünnepi verssem.
Jaj neki, képes zengeni „Gotthárdi diadal“-ról,
S nem hogy rosz ripacsok szinelőadásra kerítik,
Szerző oly bátor, hogy e műremeket kinyomatja!
S most házassággal koronájául veszi a bajt,
Hosszas görnyedezést, könyeket, pert és epefájást.
Nos a redactor! A kit előbb fog a Magyar Asztal
Bögösnek, mint hogy az arany tollal kidiszítse,
Bár neki a nyáron szomorú nótát muzsikáltak.
Nyolcz heti „hapták“ s „kertenuch mars“-nak gyönyörűség
S vén baka káplárok bagóizú sóhajit hallván.
„Borban igazság“ — nem marad el hát így a judex se,
A ki a földi javak nagy könyvét elő híven őrzi,
A szent biblia árkusait, hova aggodalommal
S félve, hogy annak az angyali lénynek a neve benn-é?
Kacsicsitnak ifjak — s ha jól mutat: égnek a lányért.
Más részről Magyar Asztalhoz is nagy örömet hoz,
Ha betekint, maradós és reggelig őrzi a bandát.
Ósmaradásnak érdeme mégis Pesta batyánké.
Megléli a formát, hogy mint sértett szerepeljen,
És maga bújában koresmáros nagy örömére
Bor özönében fürdeti primás nagy bajuszát is.
S ha „közkedvelt“ hivatalában nyolezra az óra,
Kétfogatún repiti magát a Széll uton végig.
Haj! haj! haj! haj! haj! kutya baj! — neki egy muri semmi!
Itt, kiket oly finoman rajzoltál: Huppári testvér.
Hopp! egyszer másodmagával a Huppári II.
Nagy nyögve hordták a súlyos terhet a Vámtól
S nagy betegük' nem szárvá kivitték „Kis Bűdösék“-ig,
Ambár a Hegedüs-kocsmá ott, szájuk előtt volt.
Selma betyárság! a kinek mindig száraz a torka,
Féktelenül vágyik a halotti tor italára.
Huppáriak közt duplán jelzett sokban az első,
Mert ő annyira „kocsmá-képes“, mit sohasé láttál,
Ő igazolja e mondást sonkák és egyebek közt:
„Omnibus est notum: post ovum sumere potum.“
(Tudva van az régen: bor kell a tojásra, de bőven.)
Tartja a hungárok szokásait: akkor iszik csak:
Jó kedv, vagy rossz kedvben van, vagy hoghya ihatnék.
Enni, eszik mindig, asztalnak nagy gyönyörére,
Ha hasa éhes, neki még a hideg bab is édes.
Ad vocem a has, mely kéjjel mindeneket nyel,

Észbe kerül, Magyar Asztalnál ezzel ki vezérel.
Hős Eugén! ki pohárnak, szónak hű kezelője,
Szült Kemenesalja és — mily csoda — ép nem az alja,
Mindben, a mi magyar, kurucz és hazafi — sovínista.
Huppári I., ki e rigmusokat űzi ros Pegazussal,
Bár sok időn át Bácska lakója, kénytelenített
Egy havi kurzusra Bács országába lemenni.
Hogy helyt álljon a magyar asztal nagy csataterén.
Kéri is a tagokat, adakozzanak arr' a szoborra,
Nóe apánk örök emlékére mit Bácska felállít.

Már kimerült kehes Pegazom, hát végire térek :
Jó Bakkus isten mentorként őrizze az asztalt,
Morgás, sértegetés ott köztünk néha se essék,
Mert, mit utál s kedvel, kibeszéli az ittasodott nyelv
S többnyire a bornak kedveltjei félre csapongnak.
Sőt vígság közepett élvezetsék ital, étel.
Hisztorikusnak mindig töltsön hű Ganimedes,
Légyen a bor tenger, mit gyomrod szívesen elnyel,
Érjen örök jókat, ki elődbe falernumi bort ad,
A ki pedig lőrét, azt kínjai egyre gyötörjék.
Mert lehet az költő, ki nem szeret inni, barátim ?
Holszesz nincs, víz van, s vízben nyög az eszmenyomorban.
S a szatírok adják meg a pajzán, kedvteli mókát,
Melyek az asztalnál busulókat kedvre derítik.
S bár későn betegül, ki a drága borok körül áll, ül,
Ámde ha jó az idő, hogy el kell hagynod a glóbuszt,
Es a kaszás belemarkol cingár, gérnya nyakadba :
Majd kulacsok kotyogása legyen végső buesu marsod
S Péterrel ne felelj a magyar asztalra kocintni.

Huppári I.

9. A M. A. decenniuma.

Folyó évi szeptember 28-án, szombaton, megtörtént a M. A. tizéves főnállásának ünneplése. Valamivel későbbben történt, mint kellett volna, de Magyarhonban minden ünneplésre sokáig készülnek. Megvolt az ünnep és igen szép volt. A mit éreztünk, a mit gondoltunk : kifejezésre talált benne és megértésre. Megér

tés és együttérzés, az ügy és czél ismerete és szeretete, egymás ismerése s egymás szeretése : ezek voltak a komoly és kedves ünnepnek alapjai, a harmonia szerzői, a hangulat elemei.

A kis helyiséget majdnem egészen megtöltötte a 70 lelkes részvevő. Hölgyek és urak, mind a legközelebbi ismerősök, barátok egymás közt.

A M. A. rendes zöldfalú termében ez estén nem voltak asztalok. A terítékek a másik három szobában voltak. Ezek voltak a bankett, amaz pedig a főünneplés számára volt berendezve. Itt dobogó volt szószékkel és előtte széksorok.

Nyolcz óra után nyitotta meg a tiz éves elnök az ünnepet néhány szóval meghatottan. Utána az egész közönség egy hangon éneklé a Szózatot. Erre Mathiasz Artur lépett az emelvényre s elszavalta Csorna Jenőnek ezt a gyönyörű költeményét :

Alkalmi óda.

*Napját ünnepeljük szerény magvetésnek,
Szerény magvetésből sarjadt ifjú fát,
Mely kicsinyke magból fölserdülve szépen
Borít fölénk ma már lombos koronát —
Emberszeretetről és honszerелеmről
Zsong rajt minden ág!
Légy üdvözölve ma, születésed napján
Szentgotthárdi Magyar Asztaltársaság!*

*Mikor megszületté, zengzetes magyar szó
Sokak előtt volt még gyűlölt, idegen, —
Nemzeti törekvés, magyar állameszme
Hány szívet hagyott még lanyhán, hidegen —*

Szóban, érzületben Szent-Gotthárdon ma már
Magyar a világ
Légy üdvözölve ma, születésed napján
Szentgotthárdi Magyar Asztaltársaság!

Szerény krajezárokból oltárt állítottál,
S tüzet gyújtál rajta, mely melegített:
Elhagyatott árva, bús gyermek-szivekben
Fölélesztéd újra a drága hitet,
Dús karácsonyfádról rájuk is ragyogott
Égi boldogság;
Légy üdvözölve ma, születésed napján
Szentgotthárdi Magyar Asztaltársaság!

Könnyüvéru ifjak játszi hangulatja
Pajzánkodva állta bölcsödet körül.
S te pohárcsengés közt, mulatozó zajban
Pezsdültél, fejlődteél s nőttél emberül,
Gáncsot vagy kicsinylést ma, munkádat látva,
Nincs ki szólna rád:
Légy üdvözölve ma, születésed napján
Szentgotthárdi Magyar Asztaltársaság!

Nekünk, kik körödben annyiszor üdültünk
Terhes napi munka, bú és gond után,
Uttörő elődök munkáját köszöntve
Egy óhajlás kél ma mindünk ajakán:
Viszály, pártoskodás, soha meg ne bontsa
Hiveid sorát,
S te még sok tíz évig, örökké fogsz élni
Szentgotthárdi Magyar Asztaltársaság!

E költemény hatása átjárta a belsők legmélyét. Erre a dalosegylet tagjaiból alakult 14 tagu férfikar énekelte el a „Fohász” cz. gyö-

nyörü éneket. Majd Csorna Jenő lépett föl s mondta el következő megható beszédét:

Tisztelt hölgyeim és uraim!

Összegyültünk, hogy megemlékezzünk egy momentumról, a mely tiz évvel ezelőtt e lokalitás falai között folyt le, amely momentumról e szerény vendéglő falain kívül akkor még Szent-Gotthárdon alig vett valaki tudomást, arról a momentumról, mikor 8—10 szerény igényü uri ember csendes poharazás között elhatározta, hogy szórakozás közben is jót akarnak művelni, hogy mulatozásuk gondtalan perceit is összekötik a haza és az emberiség érdekeinek, a magyarságnak és a környölleteségnek szolgálatával. És megalakították a szentgotthárdi magyar asztaltársaságot.

Szerény volt a kezdet. Nem is gondoltak ők, a szerény igényü alapítók, dicsőségre, legkevésbé arra, hogy tiz esztendő mulva ily díszes és előkelő közönség gyűljön itt össze az ő baráti körük ez intim elhatározását ünnepelni. De ha nem is gondoltak erre, bizonyos, hogy valóra vált emlékiratuk végpassusának az a sokat mondó kijelentése, hogy a legnagyobb tréfában is van komolyság és a pajzanság közt adakozott fillérek kétszeresen kedvesek a mindenek Ura előtt.

Krajezárokat áldoztak a környöllet oltárára. A krajezárokból forint lett — az első években bizony szerényen kevés, de lett — s örömük bizonyára nem volt kisebb, midőn az első egy gyermeket ruházták fel, mint a mienk akkor, mikor a társaság a mult évben 16 gyermeket látott el teljes téli ruházattal.

A pajzánság közt adakozott fillérekben rajt volt a Mindenek Urának áldása.

S most midőn társaságunk e kis város legjobbjait számítja tagjai közé, az árvák, az elhagyottak nevében hálával adózunk a szerény alapítók kedves ötletének s azokkal együtt kik közülük még itt vannak közöttünk, hazafias érzésünk s emberbaráti vonzalmaink egész melegével kérjük az ég urát, hogy adja áldását ezentul is összegyűjtött filléreinkre, érdek és hívság nélkül való törekvéseinkre és virágoztassa e nemeszcélú társaságot beláthatatlan időnkig.

Ezután következett a férfikar „Hazánk” cz. szép darabja. Mind a két darab kiváló sikere bizonyára állandó együttmaradásra fogja sarkalni e férfikart.

Most Fodor Árpád adta elő következő indítványozó szövegét:

Nagyon tisztelt Magyar Asztaltársaság!

A Haladás korszakában, a hogyan történetünk második 5 évét neveztem el, nemcsak ünnepeltünk már, hanem dolgoztunk is és valóban haladtunk. Indítványaimmal nincs más célom, minthogy ezt a legnagyobb ünnepünket is a munka látszatával s a haladás jeleivel szinezsem s megadjam neki az ünnepi gyűlés jellegét. De arra már nem való ez alkalom, hogy az indítványokat megokoljam, hogy fölöttük döntsünk, azokat legott elfogadjuk, vagy elvessük. Csak egyes eszméket akarok fölvetni, csapakra rávilágítani, melyeket, mint a M. A.

megírt történetéből levont tanulságokat, a jövőben értékesíthetünk.

Indítványaim 12 pontból állanak:

1. Minden év első vagy második szombatján tartunk rendes tisztújító és beszámoló közgyűlést.

2. Válaszszuk tisztelt madarainknak a galambokat s egyik festő tagtársunkat kérjük föl: Fessen termünk számára egy képet, melyen egy fehér galamb olajágot visz a Bárka felé, alatta pedig több társa szemeket szedeget.

3. Kövessük a görögöket abban, hogy ajtónk fölé belül irassuk e mondatot: „Ezen keresztül egy szó sem megy ki.”

4. Kövessük a gallokat abban, hogy családi és hivatalos belső dolgokat csakis annak helyén s ne itt tárgyaljunk.

5. Hozzuk be az alapszabályok jövedelmező és ügyes intézményét: a büntetés pénzeket.

6. Üljük meg mint bucsunkat évenként Vince-napját, jan. 22-ét, vagy a rákövetkező szombatot. Ez alkalommal bucsufia fejében gyermekeink részére tegyenek a perzselybe azok is, a kik nem jelennek meg, 20 fillért.

7. Szerezzünk be egy albumot, melybe alkalomadtán arcképeinket rakjuk bele. Ez szép emléke lesz a M. A.-nak.

8. Lépünk be a gimnázium segélyegyletébe alapító tagnak 100 koronával testületileg.

9. Tegyük a titkári tisztség kötelességévé, hogy rövid jegyzeteket vezessen a M. A. történetének folyamáról s ügyeljen a társaságra vonatkozó hírlapi cikkek, tudósítások megörz-

sére. Így gyűjtjük az anyagot a M. A. ötven éves történetének megírásához.

10. Társaságunk cziméhez képest legyen először „*szent-gothárdi*.” Azaz mindenképen ápolja a hely szeretetét. Mert valamint hazaszeretet nélkül, ugye localpatriotizmus nélkül sem megyünk semmire.

11. Társaságunk cziméhez képest legyen másodsor igazán *magyar*. Tegyen meg mindent, a mit édes nyelvünk terjesztésére megtehet, még a szomszéd idegen ajkú községekben is. Így adományozásaiban is legyen különös tekintettel azon gyermekekre, a kik a magyar nyelvben haladást tettek.

12. Társaságunk cziméhez képest legyen harmadszor valóságosan és tisztán *asztaltársaság*. Maradjunk megeddigi egyszerűségünkben. Három czélunk ápolásán kívül, melyek a társadalmi összetartásra, a magyarosításra és a jótékonyosságra vonatkoznak, ne kezdjünk magasabb vállalatokba, minők a polgari kör alakítása, benzínmotor vállalat, lapszerkesztés és az 1664-iki hadműveletek valának. Legujabban a Szombat-helyi friss ujság egy hirdetése borzasztott meg, mely szerint a M. A. nedves falak gyökeres szárazzátételét, külső és belső aszfaltburkolásokat vállal el. More kollégám figyelmeztetett rá, ime átadom a közönségnek. Ilyenektől őrizkedjünk.

*

Bemutatta szónok az említett hirdetésnek két példányát a közönségnek. Erre More Sándor nagy hahotában tört ki s bevallotta, hogy az ujságban Aszfalt-Társaság volt s ő javította illetőleg rosszította ki Asztal-Társaságra.

Rövid derűltség után fölállt Csorna Jenő s azt indítványozta, hogy ezen indítványokat általánosságban fogadja el a M. A. s tűzze ki tárgyalásra következő alkalomra és köszönetet mond a M. A. nevében indítványozónak nagy munkásságáért, melyet a M. A. történetének megírásában fejtett ki.

Végül elénekelt a társaság a Hymnuszt.

*

Egynegyed tíz lehetett a társasvacsora kezdetének ideje. Egészséges étvágygyal fogott hozzá a kiéhezett társaság a kitünő borjupörkölt és túróscesusza elfogyasztásához.

A hangulat aranyos volt.

Közben fölállt Csorna Jenő és megjegyeztén, hogy a hivatalos ünneplésből terv szerint hagyunk ki minden személyes tisztelgést, de az asztalnál már le kell rónunk az érdemesek iránti adónkat, szárnyas szavakban köszönté föl a tízéves elnököt. Kováts Antal elnök meghattottan, örömtől repeső szívvvel és érdekesen válaszolt.

A többi felköszöntő azonban megbeszélés alapján elmaradt. Azokról, a mik a későbbi órákban törtek ki a keblekből, e helyütt nem számolunk be.

A távolból kedves baráti üdvözetek jöttek a nagy ünnepre. Kazay Rezső Kolozsvárról és Sárkány Ferencz Kis-Czellből küldtek meglehangú, hosszú táviratokat, Kiss Károly tanító Kőszegről és Galamb András Kalocsáról kívánt jó mulatást és sok tizévet a M. A.-nak levélben.

Tagdíjak czimén épen tiz korona jött be, melyet egy arany alakjában tett be a pénztáros a perselybe. Kézről-kézre járt a M. A. történetének egy ideiglenes és nem egészen elkészített példánya s a jelenlevők mind előfizetőkül jelentkeztek, egyesek több példányra is.

A későbbi órák? azok koraiak valának már. De a kedv s a barátság későn-korán megfizethetetlen volt s zálogát adta a M. A. legszebb jövőjének.

Végszó.

A tízéves ünnepnél szebb befejezés nem kell. Örülök, hogy ígéretemet beválthattam, hogy ezzel fejezhettem be könyvemet. Egyebekben is beváltottam-e ígéretemet, vagy megfeleltem-e csak az ily kis igényű művel járó követeléseknek is, nem magam vagyok hivatva eldönteni. Annnyit azonban kijelentek, hogy tárgyilagos akartam lenni, senkit sérteni nem volt szándékom és hogy főczélom volt egy kis emlékkönyvet szerezni Szent-Gothárdnak, és különösen a szent-gothárdi Magyar Asztaltársaságnak. Kivánom, hogy a M. A. ötvenéves története tökéletesebb legyen és hogy azt közülünk minél többen olvashassák.

Tartalom-jegyzék.

	Oldal
Előljáró beszéd	
Bevezetés. 1. A mű czélja. 2. Források, eszközök.	
3. Általános felosztás	5

Első könyv.

Történelem előtti kor.

I. rész. Őskorszak.

1. A társaság őseredete	13
2. A vízözön.	16
3. A magyarság előtti népek.	19

II. rész. Magyar korszak.

1. Magyarvilág. A cziszterciták. Falképek	27
2. Törökvilág	34
Melléklet: A szent-gothárdi riadal.	40
3. Németvilág. Uj magyarvilág	44

Második könyv.

Történelmi kor.

Előhang	51
-------------------	----

I. rész. Kezdet korszaka.

1. Alapítás	53
Emlékirat	55
2. Az alapítók	61
3. Az elnök	66
4. Az alelnök	76
5. Patkánykorszak. Molnár Bandi	81
6. Förlújulás kora. Millennium és quinquennium	84

II. rész. Haladás korszaka.

	Oldal
1. Kazay Rezső ünneplése. 1897.	93
2. Csorna Jenő.	96
3. 1898.	101
4. 1899.	106
5. 1900.	110
6. 1901.	110
7. A tagok névsora	124
8. A M. A. költészete	127
9. A M. A. decenniuma.	134
Végző.	142
